

אגרות הראי"ת

הלוות ומנהיגים לחג הפסח

כמנוגכ"ק הארמונד רבי אשידו פינטו שליט"א

יום ראשון כ' באדר, יומא דהלווא של מר זקננו, אביד הרועים, הרב המסתיר אשר מימיינו אנו שותים, כמו ר' יאשיהו פינטו זצוק"ל.

הנה לנו לסדר על סדר, דבר דבר על אפניו, הלוות ומנהיגים והנהגות אשר נהנו אבותינו ורבותינו הקדושים זצוק"ל וכן הבאר הזאת ישטו העדרים. ויהיו חוקים בספר דברי הימים ובו ינהנו כל שומע ללחינו, "חברים מקשיבים לקולך השמייני".

ובכל דברי אלה אשר תחתנתי אל השם, לא תמוש תורה מפיו וMPI בנוינו ומפי זרעינו זרען עד עולם, והוא יום החלות את המלאכה כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם".

הלוות והנהגות ל' יום קודם הפסח:

- שואלים בהלוות פסח, קדם לפסח שלושים עד ליל הסדר.
 - כל השלושים יום מפורים עד ליל בדיקת חמץ, נהנו אבותינו ורבותינו לקדש את הימים הללו שלהם הכנהليلת הקדוש והנורא, ליל הסדר. וכש שישי חדש אלוול הכנה ליום ראש השנה, כר שלושים יום מפורים הם הכהנה ללילה הנadol והנורא, ליל הסדר.
 - ובימים הללו מתחילה נקודות בבית ונזהרים
- מיום פורים להתחיל ללמד הלוות פסח והנהגות פסח, כדי שייהו העם בקיאים בהלכות פסח והנהגות פסח, אשר יעשו העם בקיאים בהלכות פסח, כדי שייהו יידעו המעשה אשר יעשו. אנחנו נזהרים מיום פורים, אחרי תפלה שחרית למד משניות פסחים ולהשתדל לסים

חמצץ, "מעוות לא יכול לתקון" פוגם הוא בשערת נשמהתו והוא כחלון אשר נשבר, כמה שידיבוקו את החלון עדין שבור הוא.

ג. בשלושים يوم לפני פסח יקפיד הקפדה גדולה שלא ללמד בספרים ליד חמץ, אפלו אם לא משתחמש בהם בפסח. אנחנו משכבר הימים מפורים נזירים, ונודרים גדרים בכל עניין, לבנות חומה להרחק החמצץ ולהתריע שבעוד שלשים יום פסח.

וכל דבר אשר עושים נשים מול עינינו שפסח מתקרב. וכן מפורים נזירים שלא להכניס חמץ לחדרים ואפלו שעדיין הם לא הקשרו לפסח. ישכח לגדרות ולחמרות האלו, שbezקותם יורד שפע רב מכל העולמות.

ד. טוב שמיום פורים יהיה האדם מקום בביתו, שהמקום הזה יהיה מועד בכל הימים הבאים עד יום בעור חמץ, כל דבר שהוא חמץ יניח במקומו והוא. ומהמקום הוא יהיה שמור היטב ששווים חמץ או ספק חמץ יצא ממנה בלי השגחה, וכשהיחד מקום לחמצץ יש בזה יתרונות ומעלות רבות.

ה. בכל השלושים יום הללו מימי הפורים, ישתדלו הרבה בכל הקhaloth הקדשות לדבר בעניין החג, וכן להרבות בהלכות ובנהגות הקדשות.

מלל חשש של חמץ, ומתחפלים להקב"ה שיעציל אותנו מכל מוחמצת ולא רק בבדיקה של חמץ מספיק אלא גם תפלה ובקשה מהקב"ה, שיתן לנו סייטה דשמיא להנצל מכל ספק חמץ.

וכבר ידוע המעשה באותו חסיד אשר הקפיד לנ��ות הוא בידו את כל ביתו לפסח, והקפיד בכל החמרות והדקוקים בהלכות פסח. הוא עצמו שחט, והוא עצמו נקר, והוא עצמו מלא, והוא עצמו נקה ושטוף את הדגים, והוא עצמו בשיל והcin את כל צרכי החג.

והנה בסעודתليل הסדר, מוצא שעורה במרק אשר שתה. הצעיר עזר עצום ולא הבין וידע למה כך גלגל לו היודע תעלומות. ואחרי צומות ושאלות חלום, ענו לו מן השמים, אמרת שהשתדלת בכל מה שאפשר, אבל הכל סמכת על עצmr ולא התפלلت להקב"ה שלא יביא תקלת תחת ידך.

הנה חג הפסח כוחו עצום ונורא, ולא רק עבודה של נקיון יש, אלא יש עבודה של נקיון מחמצץ ובקשה מהקב"ה שיתן לנו סייטה דשמיא להנצל מכל חשש ומכל גנדוד של חמץ. כי מי שנזהר ובלי שום מוחמצת ומקפיד בכל הדינים ובכל המדוקקים, חזקה שיקנייע את יצרו כל השנה ככליה.

והנה אדם שנפגם אצלו פסח בחמצץ ח"ו או בספק

הלכות ונהגות חודש ניסן:

א. ערב ראש חדש ניסן מנהג טוב לילכת לבית קוראים פרשת "בהעלותך" עד "כן עשו את המנרה" והוא כנגד שבט לוי.

ג. בסיום תפלה שחרית, נהנים להוציא הספר תורה ולקרא את פרשת הנשיות בספר התורה ובלי ברכה. ולא יחשש שאין זה כבוד הספר תורה להוציאו, דהנה רבנו יואל ב"דברי יואל" פוסק שבתור בית המקדש אין שום זילוטא בהוצאה ספר תורה, משום שהוא כבודו וזה מקומו בבית המקדש).

ד. ביום יג בניסן קוראים בסיום תפלה שחרית

ב. בראש חדש ניסן אחרי תפלה שחרית, נהנו אבותינו ורובתינו זצוק"ל לקרא פרשת הנשיות של אותו היום בצד. (ומובא בשל"ה מקוזש דף קמ ע"ב, דמנagg טוב לקורות בכל יום ויום פרשת הנשיות של זה היום, כי כל נשיא ונשיה היה לו סודות גוזלים אשר המשיכו שפע הרותניות, כל אחד לשבעו כל ימי עולם. ובקריאה הפרשה הוא מעורר קדשת היום. וביום יג בניסן

חֲדֵשׁ שְׁבָתוֹר יְמִי חֲנִכָּה ע'כ). ו. מִנְהָגָנוּ שֶׁכֹּל חֲדֵשׁ נִיסְן אֵין אוֹמְרִים תְּחִנּוֹן. (שו"ע סעיף ב').

ז. אֵין מִתְעֻנִים בְּכָל חֲדֵשׁ נִיסְן.

ח. וְכֹן בְּחֲדֵשׁ נִיסְן לֹא לְבָשָׂנוּ שָׁק.

ט. טוֹב לַלְמֹד ב- יְדֵי יָמִים מִרְאֵשׁ חֲדֵשׁ נִיסְן מִסְכַּת הַוְּרִיוֹת, שִׁיעֵשׁ בָּה יְדֵי דָפִים. וּבְכָל יוֹם מִסְימִים דָפָ.

י. יְדֹועַ שְׁחַסִּידִים וְאָנָשִׁי מִעֵשָׂה, הֵyo מִקְפִּידִים שֶׁלֹּא לְהַתְּחִיל דָבָר חֲדֵשׁ בַּיּוֹם שְׁנִי וּרְבִיעִי בַּיּוֹם הַשּׁוֹבָע. אָבֵל בִּימֵי חֲדֵשׁ נִיסְן לֹא חָשָׁבוֹ, וְהַתְּחִילוֹ דָבָר חֲדֵשׁ גַם בַּשְׁנִי וּרְבִיעִי.

יא. נָהָנוּ בְּשָׁאוֹפִים מִצּוֹת לְפָסָח, מִפְרִישִׁים מַעֲטָה מִרְאֵךְ וּמִכְינִים מִזָּה מַאֲפָה, שִׁיאָכֵל מִמְּנָנוּ לִפְנֵי פָסָח. וּבַשְׁעָה שְׁעוֹשִׁים הַהְפְּרוּשָׁה הַזֹּאת, יַתְּפִלֵּל וַיַּבְקַשׁ מִהְקָבָ"ה שָׁاءָם ח"ז נַפְלֵל חַמֵּץ בְּמִצּוֹת שְׁמָכִין לְפָסָח, שַׁהַחַמֵּץ הַזֹּהֵה יֵצֵא בַּעֲסָה שְׁמָכִין מִמְּנָה לְעַכְשָׂו לִפְנֵי הַפָּסָח. וּנוֹהָגִים לְאָכֵל הַמַּאֲפָה הַזֹּהֵה לִפְנֵי הַפָּסָח. (דָבָר זה הוּא רַק מִנְגָּג, וּזְדִיא קִיּוֹם שְׁהָכֵל נָאָפָה בְּצֹורָה אַחֲרָת אֵין לְחַשֵּׁשׁ. אָבֵל מֵשְׁמָכִין מִצּוֹת בְּעַצְמוֹ, טוֹב לְשִׁמְרָה הַנְּגָעָה קְדוּמָה זוֹ).

פרישת "בחעלותר" עד "כוּ עָשָׂה אֶת המנורה", והוא כנגד שבט לוי. וגם פה נוהגו בפרישת הנשיכאים לקרא بلا ברכה מספר תורה. (ואף שיש דעתות שחוששים לאסder לקרוא בספר תורה بلا ברכה, אך אבותינו הקדושים היו קוראים שניים מקרא ואחד פרגונים ביום ששי בספר תורה בלי ברכה. וכן בפרשת "זכור" כשםך זקנינו צוקל מליה, קראו לו פרשת "זכור" בלי ברכה).

ה. אין מבקרים בבית החמש כל חידש ניסן, אבל לילכת לקברי צדיקים בוגדים של להתפלל,כו נוהגו לילכת. (מן ה"בית יוסף" ביו"ה דעה, סימן שמד', מביא בשם ה"כל בו" סימן קיב', שנוהגו בונרבען שבימים שביעי בוצאתו מבית הכנסת, הולך האבל לבית הקברות. ואם חל יום שביעי בראש חידש, אין הולך לבית הקברות. ומובא בפסקים שהחיש שיבא לידי בכி, וכאשדר האדם הולך לבית הקברות בשבעה ובשלושים מגיע לבכי בראש חידש ושאר מועדים).

והנה מצאנו ברבינו ה"בן איש חי" פ' וישב הלכות חנכה אותן כב' שפטוב, דין הולכים בימי החנכה לבית הקברות ביום יארצית. ומפני שיש לו יארצית בחוץ ימי חנכה, ילה קדם חנכה. אבל הוליכין להשתטח על קברי צדיקים, ושכנן המנהג בוגדים שהוליכין על מצבת יהושע פהן גדול בערב ראש

הלכות והנהגות קמחא דפסחא:

א. קמחא דפסחא, מנהג כל ישראל לתן חטיט ונתנו לך" וועל האדם לדעת שברכה עצומה לו ולזרעו נמצאת בלח מצות קמחא דפסחא.

ה. אפלו תלמיד חכם שיושב ועובד בתורה, גם הוא עיריך לתן קמחא דפסחא.

ו. כל מי שעניר בעיר י"ב חידש עיריך להשתתף בקמחא דפסחא (עיון במרנו ה"בית יוסף" בי"ד סי רנו ס"ה, ועיון ב"בארכיטוב" סי' תכט סק"ג וכן באחרוניים). ואם אדם הגיע לעיר על מנת להשתתקע שם, חייב ביום הראשון שעניר לחתת השתקע בקמחא דפסחא (שער תשובה סק"א). וכך גם החובה של גבאי הצדקה, לחתת לעני שעניר בעיר י"ב חידש או אם בא על מנת להשתתקע מהרנו הראשון מחייבים

או קמח לעניים לצורך המזות.

ב. עניין קמחא דפסחא חשוב ובעל משמעות רבבה ביותר, וישתדל שלא יהיה ממושך כספים אלא חובה לשעכימה לעזר לעניין העיר.

ג. ערייכים לחתת לכל נזקק את כל הוצאות ההג, "ויהי מחניך קדוש" וח"ז שלא ימצא במחננו אדם שעסיך לו משחו כל ימי ההג.

ד. מצות נתינת קמחא דפסחא היא כל אדם על פי הילכת שלו. ואי אפשר למדוד את הנתינה, אלא "איש במתנת ידו כברכת ה אליהך אשר

לחת לעני.

ז. נישתדל בקהלת קדש "שובה ישראל" למלא את כל צרכי כל בני הקהלה, האברכים וכל מי שנזקק. וכל עני שפושט יד לחת לו לפחות את סעודת החג הראשון, ולבני הקהלה למלא את כל צרכיהם.

ח. הנה מצות קמחא דפסחא היא חלק מהמצוות לחג וחלק משמחת החג. הנה הפוסקים מביאים הלכה זו בהלכות פסח,adam halcha zo hayah halacha behalchot tzadka, היה צריך לכתוב זה בהלכות עדקה, אבל משום שענין קמחא דפסחא היא מצוה של חלק מהחג ולא כמצוות עדקה רגילה, וכן הביאו halcha zo behalchot pesach.

הלכות והנהגות ברכות האילנות:

ד. במדינות רוחקות לאוסטרליה, שזמן פריחת האילנות בחודש אולול או תשרי, יכול לברך אז. מי שיטש לו אילנות בנטה ביתו, אפשר לברך עליהם ולא צריך ללקת לגנה או למקום בעיר. טוב לברך על שני אילנות,iliaot zeh shenayim. אבל אם אין לו שני אילנות, גם על אחד יברך. אין לברך על אילנות המרכיבים מין בשאיינו מינו, דהואיל וכיום נגד רצון הבורא, אין לברך ולהודות להשם יתברך על כן.

ה. קדם שمبرך ברכת האילנות, יהיו ידיו טהורות. וישתדל לטל הידים נטילה בכונה בשם הו"ה ברוך הוא, ויזהר שהמקום שمبرך נקי הוא.

ט. קדושי עליון נהנו לברך ברכת האילנות בעשרה, טוב להකפיד להיות במנין. (ו"ח לאברהם" האריך בזה סי רכו)

ו. ימינה את הקטעים לברך ברכה זו.

הלכות והנהגות לשבת הגדור:

א. שבת שלפני הפסח נקראת שבת המadol, לפי מודיען "בית יוסף" וכל הפוסקים מביאים דבר זה להלכה, הרי זה אנדר או דרשה, מודיען מביאים שנעשה בו נס לאבותינו במצרים. ומקשים,

ו. מנהג קהלتنا הקדשה בשבת הגדול מפטירים ערב פסח ובין חל ביום אחר, מפני שהפטירה זו מענינו של יום.

ז. ונגנו שתלמיד חכם יעלה להפטירה זו, דהנה ידועים דברי היעב"ץ המובאים ב"סדור היעב"ץ" שהפטרת "וערבה" שיכת לשבת הגדול שבכל שנה ושנה, משום שבפסח העולםណון על התבואה כדאיתא (ראש השנה טז), ואמרינו (שבת לב) בעון בטול תרומות ומעשרות השמים נעצרים מהזריד טל ומטר, ויש יקר בעולם ובני אדם רצים אחר פרנסתם ואין מגיעים. ואם נותנים התבאות ומעשרות מתברכים, שנאמר: "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות, אם לא אפתח לכם את ארבות השמים וחריקתי לכם ברכה עד בלי די".

והפסוקים האלה שעם בהפטירה זו, הם מענינו של הפסח תמיד, ולכן מפטרים בה לפניו הפסח, להזיד את העם על המעשרות קדם גמר דין התבואה, שלא תלקה בעון מניעת המעשרות, ואם נותנים, מתברכים ע"כ.

וכאשר עולה להפטירה, יכו בדעתו להיות צנור משפייע שפע ברכה והצלחה לכל בני הקהלה באהבה ואחותה.

ח. במושאי שבת הגדול יבדק היטב את הטלית של שבת קדש, וינער היטב את השקית של הטלית.

ט. ממושאי שבת של שבת הגדול, נהנים אותו לבך כל אדם שפוגשים לחג פסח כשר, כי יש כח לדרישה ולברכה שمبرך האדם את חברו.

הלכות והנהגות בדיקת חמץ:

ומקום שחושש שנפל בו פרורים, ישפרק הרבה

את זה להלכה. אלא שבשבת הגדול יש הלכה שצורך ללמד דברי אנדה ודברים על נס יציאת בני ישראל ממצרים.

ב. שבת שלפני הפסח נקראת שבת הגדול. וידע האדם שישבת זו בעלת מעלות גדולות, וכל הנש של גאלת מצרים משפע מאותה שבת, ולכן יקדש את השבת הזאת ביותר לדבקות בהקב"ה. ובכל קהלה הרבה יתן שיחת מוסר בليل שבת בדברי תורה, בפרשת השבוע. ובתפלת שחרית החכם שבאותו בית מדרש ידבר בענינו מוסר וחוזק על ידי הפסח, למען ידעו האבות והבנים כח ומעלה הימים המsingularים של ידי הפסח.

ובזמן המנחה יתאספו כל העדה, והחכם שביהם ימסר דרישת שבת הגדול, הלוות והנהגות ומנהיגים. ועל האדם לדעת, אפלו שלם ולומד ומלמד, יש כח וסגולות נוראות לדרישת שבת הגדול, ואין בית מדרש בלי חדש וכל ירא השם יקפיד להיות בדרישת שבת הגדול.

ג. בדרישת שבת הגדול הרבה לובש טלית בשעת הדרשה.

ד. כשהרב דורש דרישת שבת הגדול, גם אם זה במנחה של שבת, טוב ליחד דרישת זו בלבד בטלית. (ובשו"ת "לב חיים" ח"ג, ס"ע' צ'ט, כתוב שסגולה שלא ישולט עליו עין הרע. וידוע דברי חז"ר מקודש פ' גשא, שלבוש הציצית אינו יכול סדרא אחרת לאפשרו ליה בעינה בישא).

ה. כשהרב דורש דרישת שבת הגדול, יחשב בדעתו שמקים את דברי הגمرا (מגלה לב) שימושה רבנן תקון להם לישראל שיחיה כל חכם דורש לבני עירו בכל רגע, בענינו של יום. וחוץ מהלמוד שלומד, מקים בזה התקונה שימושה רבנן תקון לעם ישראל.

חוות הניקיון:

א. צדקה לנוקות בכל החרים ובכל הפטדים, מים או סבון במקום שאין היד מגעת. ואם זה

ח. עם ישראל קדושים ומקפידים לבדוק היטב היטב בחרים ובסדקם, ושלושים יום לפני הפסח בזדים ומנקים הבית, אבל נהנו בליל בדיקת חמץ לעבר מהר שוב על כל הבית. ויש מקומות שיעמיך הבדיקה ויש מקומות שהייתה מלמעלה הבדיקה. וידע האדם שהעמל והטרחה אשר עמל וטורח ומייע בבדיקה חמץ, עולה לפניו הקב"ה ומכפרת ומתרת את האדם על חטאים של מחת היסוד. והזעה על הטרחה של פשח מתרת את הזריזות שהוזדרו ח"ז לעשות את העברות.

ט. אבותינו ורבותינו הקדושים היו מביאים את דברי הרוקח (סימן רפג) שלא יאמר אדם מפני טורה היה לי בפסח. ובירושלמי מובא (פסחים פ"י, ה"ד): רשות מה הוא אומר, מה העובדה הזאת לכם ומה טורה זה עכ"ל. ואף שלא מובא בפוסקים דבר זה, וכן כתוב ב"חק יעקב" (סימן חטף סק"ג) דכל הפוסקים לא הזכירו אזהרה זו, גם לא ראיתי נהגין להיזהר בזה ע"ש. אבל יקפיד ויזהר לא להתלוון על שום עניין מענני פשח שקשה לו, משום שיש מצות דאוריתא וזריזים מחמירים לא להתלוון ממשום עניין מענני הפסח.

חובת הבדיקה:

יא. הנה אחרי שנקרו את כל הבית והדיחו ושמרו, בליל י"ד שוב לאור הנר עבר ויבדק ויסתכל, אףלו שיזדעת שהכל נקי ומסדר, מצוה וחובה בליל י"ד לעבר שוב על כל הבית בבדיקה חמץ יחד עם הנר.

יב. אוור לארבע עשר בנים בזדים את החמצן לאור הנר, בחורים ובסדקם. ולא סמכינו אבטול והפקר, אלא צריך לחפש אחר החמצן במחבואות ובחורים ובסדקם, כדי להוציאו ולבערו מרשותו קדם זמן האסוח. ובזדקם בכלל המקומות שמשתמשים בהם לפרקם.

יג. חייב בבדיקה ובטול, חייב כל אדם לעבר חמץ הנמצא בביתו וברשותו, ואףלו לא ישתחמש ביתו בפסח. ועל כן תקנו חכמים צוק"ל,

מקום שאפשר לאותם על ידי סיד או דבר אחר, אחריו שעשה כל שבידיו, את המקום.

ב. מקומות בבית שאין בהם חורין וסדקין, בזדקם ומנקה טוב מספיק ואין צורך לעשות דברים להזיק לממוןו.

ג. כל המקומות שמשתמשים בהם במשך השנה, ויש לחוש שהכנס בהם חמץ, חייבים בבדיקה. ואפלו במקומות שברור לו שלא אכל בהם חמץ לעולם, ערכין בבדיקה. דהיינו שמא נכנס לשתחמש בהם באמצע סעדתו בשחמצ בידו, ושכחו שם (ועין בטור ס"י תלא, ובמשנה ברורה סק"ד, וכן בכרתמים סק"י).

ד. מקום שילדים נוהגים לשחק בו ולפעמים לאכל שם צריך בדיקה.

ה. ישראל קדושים מקפידים היחיד כלים וסירים היחידים לפסח. ובכל אפן כל הכלים שמשתמש בהם כל ימות השנה, ידים וינקה וישמר אותם שמיירה טוביה עד אחורי פשח. וביוותר יזהר בכלאי אפייה כגון מדוכה מטבחה תנור וכן טוסטר, ינקה הדק היטב היטב וייחד אותם בארון מיחד שימכר אותו לגוי.

ו. דין ספרדים צריכים זהירות גדולה, כי ישנים ספרדים שאולי אכל חמץ במשך השנה כשבאוז ביהם. והנה אנחנו מחלקים ספרדים שיזעדים שיטה לנו בהם חמץ מנקים טוב מאוד ומיעדים להם מקום מיוחד עד אחורי פשח, ושם שמים את ספר הזמירות לשבת. וכן ספר טלפונים ינקה טוב מאד, ואם יודע שנגע בו מפשח חמץ טוב להחמיר לנכות ולשומרו במקום ראוי עד אחורי פשח.

(הנה יש דעות רבות מה דין על פרוריהם קטנים, האם צריך בדיקה אףלו שאין כזית. ורב הפוסקים סוברים שכזה מקרה, מדינה לא צריך בדיקה, משום שהוא פחות מחייב. אבל ישראל קדושים בכלל אפילו עליהם לבדוק).

ז. טלפון נייד ומחשב, וכן כל דבר אלקטרוני צרכי לנכות היטב היטב.

מקומות החיבטים בבדיקה:

כה. כל בית או חנות או נכס ששוויכים לו חיב לבודק חמץ. ואם לא יכול לבדוק, יגען את הבתים וימכר אותם לנכרי.

כו. ואפלו אם המקום לא קני לו, אלא שיש לו רשות להשתמש שם כגון שכר בית.

כז. וכן השוכר בבית מhabרו, אפלו אין בדעתו להכנס שם עד אחרי הפסח, חיב לבדוק קודם הפסח. כמו כן בשאר כל מקומות השוויכים לאדם, אם לא שמקרים לנכרי.

כח. המשכיר בית מhabרו וניקנית לו באחד מדריכי הকניון, אם קיבל המפתח של הדירה קודםليل יד' בניסן חיב השוכר בבדיקה, אף שאין דעתו להכנס לדירה רק אחר הפסח.

כט. בתי כנסיות ובתי מדרשות צרייכים בבדיקה. וכן כל מקום שמקנים בו חמץ בכל ימות השנה וכן מדריכים בבית המקור גם הם צרייכים בבדיקה. ואחרי שבדק בביתו יכוון בדעתו לילכת לבדוק גם את בית המקור בלח' הבדיקה שבדק את ביתו. בית מדרש עיריך בבדיקה, וכן תאים פרטיים של אדם בבית המקור כל אדם עיריך לבזקנו שלא יהיה בהם חמץ. ואם האדם נאנס ולא בדק, אין חיב לגבאי לבדוק תא פרטי של מתפללי בית הכנסת.

לא. מוסדות תורה שבכל ימות השנה פעילים ובימי פסח יש חפש מן הלימודים, ינקה נקיון ראשוני וימכר המקום לגוי. ויזהר לא להכנס כל ימי הפסח למקום.

לב. בנין שעירים בו שותפים ויש חלל במבנה שששיין לרבים, יקבעו השותפים במבנה כל אחד מה מנקה לפסח או אחד ילך בשם כלם ובשליחותם ינקה את כל החללים לפסח.

לג. דירה שהחורים קנו לחתן וכלה, אם נכנס בה יבדקנה לפסח. ואם סגורה היא ואין משתמש בה עכשו, יגעןנה עד אחרי הפסח וימכר אותה לגוי.

לבדק כל מקום שיש לחוש שהצע שם חמץ באמצע השנה, ותיב בבדיקה אפלו לייא שם רק פרורים קטנים שאינם ראויים לאכילה. וחוץ מהחוב בבדיקה חמץ, תקנו חכמינו זוק"ל לבטל חמץ ולהפרקיו וגם להשבתו מרשותו.

יד. חיבים לבדוק כל הבית ולשימים מול עינינו, שבל שעוזר פסח בהדור גדול, חזקה שיכנע את יצער תרע כל השנה. ובענני חמורות של פסח, כל המרבה להחמיר הרי זה משבח.

טו. וпотער את בני הבית בבדיקה בעל הבית.

טז. ואם בעל הבית לא נמצא בביתו, צרייכים בניי הבית לבדוק בשבילו, אפלו לא צום בפרוש. יז. אדם שלא רואה טוב ולובש משקפיים כל הזמן, אין זה לעכובא, יוכל לכתהלה לבדוק את חמץ.

ית. אשה חייבת בבדיקה ובבטול, ואם קשה לה לבדוק תמכרנו לנכרי.

יט. ואישה הנירה לבדה, כגון: אלמנה או גרויה חייבת בבדיקה חמץ כמו האנשים, ואם יכולים ימנו שליח בבדיקה חמץ. וכך כן חייבת לבטל את חמץ וכן חייבת לשרפ את חמץ, ומתר למנות שליח על זה ואחרי כן לבטל היא את חמץ.

כ. מי שהוא אונן, אם יש אחרים שיבדקו בשליחותו זה הטוב ביותר. ויש שהתирו שיבדק בלבד ברכה, ויש שסבירו שימתין עד אחרי הלויה גם אם זה למחמת ויבדק.

כא. האונן אומר "כל חמירא".

כב. מצוה על האדם לבדוק בעצמו ולא על ידי שליח, דמצוה בו יותר משלוחו. ואם אונס הוא, יכול למנות שליח לבדוק.

כג. פסול עדות אינם נאמנים בבדיקה חמץ.

כד. אם שלח שליחים לבדוק את חמץ בביתו, יזהר לא לבטל חמץ עד שהשליחים יסימו לבדוק את חמץ.

כל חדרי המדרגות.

מא. כיси המכנסים עיריים בדיקה, אף אם האדם אינו נהוג להכנס מאוותה בכיסו, בכל אופן עיריך לבדק את הכספיים. וכן הקפול שבמכנסים ליד העקב גם הוא עיריך בדיקה.

מב. מי שנותן את בגדיו לכובס נכרי לפניוليل יג. יבדק בכיסים שאין בהם חמץ.

מג. יש דעות באם עיריים לבדקليل ארבעה עשר מקומות שבגדעתו למחר בערב פסח לנכרי. יש מחמירים, וסבירא להו שעיריים בדיקת שעכשוليل יד לא נמכר עדין והם ברשות ישראל. ודעת רב האמורנים שאין עיריך בדיקה ובזה עצמו שטובר למחר לנכרי, מקרים "תשביתו" ובעוור, דלא גרע מחמצ שטוצה אחר הבדיקה, שטביר למאכלו למחר ואינו מחייב לבער הכל. ומנהג העולם מהמקלים ויש אומרים דימכרנו יום יג. קדם חיוב הבדיקה.

מד. אם יש לאדם בגדים או חפצים וכליים שקשה לבדוקם ואין לו ערך בהם בפסח, יכול למכרם לנכרי ועל ידי זה יפטור מלבודדם, ובלבב שיניהם במקום צנע או יעשה בפניהם מהצה עשרה. וכן יעשה בחדרים שקשה לבדוקם, יודיע שלא ישתמש בהם ופטור מלבודדם. אמן לא ימכר האדם את כל ביתו כדי להפקייע עצמו מחוות הבדיקה, אלא ישיר לעצמו על כל פנים חדך אחד. ואם יהיה לו חדר או דירה בمكان אחר ויבדק שם, שפיר דמי למחר כל ביתו לנכרי.

מה. בית שהחזק שלו בדקו המשכיר, ואמרו איש או עבד או קטן אין בדקווה, תרי אלו נאמנים אפילו היה שם חמץ בודאי. כיוון בדיקת חמץ אינו אלא מדרבן, דמיון התורה סגי בבטול, נאמנים על זה. והוא שיטה קטנה שיש בו דעת לבודק, דהינו שהגיע לחנוך. וכל זה בדיעבד, אבל לכתלה אין נכון לצות לאלו לבדוק כיוון שהבדיקה יש בה טرح גדול, יש לחוש שמא יתעורר. ויש אומרים דזמןנו שמנקים היטב כל החדרים קדם הבדיקה, שפיר יכול לכתלה

לד. בית מלאן או בית זקנים שמשכירים חדרים, דינם שכל אחד קנה את רשותו והוא לא אחראי למאה שכל אחד עושה בחדרו. אבל החללים ומחדרים תריים, חובה עליו לסידר ולנקות את הכל. ובמקרה שאין אדם חולך שם ולא ילה שם כל ימי הפסח, ימפר אותם לגוי.

לה. וכן אדם שהשכיר במבנה שלם לגוי, החובה היא על הגוי והוא יוצא מכל מחייבות על הבניין. מי ששוכר את הבניין הוא בעל הבית בעת של הבניין.

לו. אורח שמתארח אצל בעל הבית בביתו, האם עיריך לבודק בחדרו את חמץ או לא?

הנה עיריך ללמד חלוק בדבר, שעל פי החלוק זה גדע את הדין ונשכיל להבין דיןיהם. והנה כל אורח שספר על שולחן בעל הבית ואכל מלחמו, אין עיריך בדיקה עם ברכה, ברכת בעל הבית היא על הבית כלו. אבל אם לא אכל בבית בעל הבית והוא דואג למזונתו, אם כן הוא עיריך לבודק ולברך על הבדיקה.

לו. מי שנושא לבית הורי או לבית חמיו ונחטו לו שם חדר להיות בו, אין יכול לעשות בחדר בדיקת חמץ עם ברכה. ולכן מחייב לבודק בביתו לפני שנושא, כדי שיוכל לקים את המצווה "תשביתו".

לה. אדם שמאשפז בבית חולים או يولדת בבית חולים, וכן אדם שמתארח בחדר מלאן, כל שיש לו חדר מיוחד תרי הוא עיריך בדיקה, יוכל לברך על הבדיקה. ואם אין לו חדר מיוחד יבודק את חפציו בלבד יד بلا ברכה.

לט. בחורים הנמצאים בישיבה וועושים שם הפסח, יבדקו טוב מאוד את החדרים ואת כל איזור מגורייהם. ואנחנו נהנו על פי שאלת רב ששאלנו בימי חברותינו את מוהר"ר מרדי אליהו זצוק"ל, שאמור לנו לברך.

מ. פרוזדור וחדרי מדרגות, טוב שכל השכנים ימננו שליח בשותפות כלם לנוקות ולהזכיר את

לעשות אשה שליח לבדיקה.

זמן הבדיקה:

מו. זמן בדיקת חמץ הוא בלילה, בשעה שבני אדם מצויים בבתיتهم, ואור הנר יפה לבדיקה.

זו. הנה מנהג אבותי ורבותי שם האדם אנוס ולא מתפלל במנינו, יבדק מיד בתחילת הלילה לפניו תפלה ערבית. ואם מתפלל במנינו, מיד לאחר תפלה ערבית במנינו יבדק את החמצן.

מה. ימנעו משום שיחת חליין, ואיר שיטסים תפלה ערבית מיד יקיים מצות בדיקת חמץ.

מט. אם אנוס הוא, יכול לבדוק כל הלילה. ואם עבר כל הלילה ולא בדק, בדק ביום יד.

ג. זמן בדיקת חמץ הוא על פי דעת רבנו ה"ב איש חי" זצוק"ל (פ' צו) בתחילתليل יד' בזדים את החמצן לאור הנר אחר צאת הכוכבים תכף ומיד. ודעת הרבה אחרים דזמנה מיד בתחילת הלילה, כשייש עדין קצת מאור היום. (עין באליה רביה סק"ה, וחק יעקב סק"א).

נא. ודעת רבנו הנר"א לבדוק קודם תפלה ערבית, כיוון שתחלת זמנה לפני ערבית.

nb. כיוון שזמן בדיקת חמץ מיד בתחילת הלילה, אסור מהצוי שעיה קודם הכוכבים לעסוק במלאכה או לאכל סעודה. וכך לא ילמד (שאסוד בכל מה שאסרו קודם תפלה מנה וערבית), ולא יסתפר שעירות ראשו, ולא יכנס למרחוב או לברסקי, ולא ישב לדין, ושאר דברים שעיליל לטריד בהם ולשכח מלבדך. ובעת הצרר, יש להתריר למחר החמצן לרוב דרך הלכו לبيתו, קודם בדיקת.

נ. ביום יג' קודם בדיקת חמץ, עיריך לסדר את כל מדררי הבית כדי לבדוק מיד בתחילת הלילה פדין. נח. וישתדל האדם לטבול במקווה קודם בדיקת חמץ, כדי לטהר את עצמו מטמאתו. וכחוב בשווות "תפארת עבי" (ויז' סימן צ, אות י"ז) יש מקום לטבול לפני עשיית כל מצווה. ואף על פי שטובל כבר בבוקר, מי שיש באפשרותו יקפיד לטבול, כי הטבילה מקדשת את האדם קדושה

אחרונים, וכן במקרה ס"ק כג, וכן הפונה ברורה ס"ק יב).

נד. לא י许可 לישון קודם בדיקת חמץ. ובשעת הדחק, כגון שעסוק במසחר ובא לביתו עיף ויגע וחושש שאם יבדק תכף לא יוכל לתנן דעתו על הבדיקה היטיב רפואי, יכול לישון מעט שינוי עראי. ויזהיר לבני ביתו שייעורו אותו, וכל זה דוקא בתחילת הלילה שעדיין בני אדם גוערים. אבל בזמן שבני אדם הולכים לישון, אין מועל במה שיזהירם לעוזר אותו וצריך לבדוק מיד.

נה. אסור לאכל סעודה מחצית שעיה קודם צאת הכוכבים, אבל טעימה בעליםא, דהינו פת או מזונות פחות מכבייצה, שרי.

ופרות ובשר ודגים ושאר דברים מתחר אפילו הרבה. וכן שתהיה דין בטעימה, ומתחר אפילו הרבה. אבל משקה המשבר אסור יותר משעוז כביצה.

וככל זה עד צאת הכוכבים, אבל אחר שהגיעה זמנה, אין להתריר אפילו טעימה בעליםא. וכשיעור ערך גדול בדבר, יש להקל לסמרק על המקלים לטעם מיד, ובפרט כשהיאנו שווה כלל.

נו. וכן אסור לצאת בדרך לפני בדיקת חמץ ואפלו לצרף מצוה.ומי שיצא בדרך או שטרוד באיזה מלאכה, וקשה לו לבדוק מיד בתחילת הלילה, יכול למנות שליח לבדוק במקומו. ואם איןנו יכול למנות שליח, חיב לחזור לביתו, אם לא שיצא לצרף מצוה עוברת או להציל ממונו.

הכנה לבדיקה:

נ. ביום יג' קודם בדיקת חמץ, עיריך לסדר את כל מדררי הבית כדי לבדוק מיד בתחילת הלילה פדין. נח. וישתדל האדם לטבול במקווה קודם בדיקת חמץ, כדי לטהר את עצמו מטמאתו. וכחוב בשווות "תפארת עבי" (ויז' סימן צ, אות י"ז) יש מקום לטבול לפני עשיית כל מצווה. ואף על פי שטובל כבר בבוקר, מי שיש באפשרותו יקפיד לטבול, כי הטבילה מקדשת את האדם קדושה

עצומה.

והנה מובא ב"פרקי עץ חיים" (שער כ"א, סוף פרק ה) בשם רבנו האר"י שצורך להניח עשרה פתיתים חמוץ קדם הבדיקה, כדי לבערם מן העולם, נגד עשרה כתין דמאסבotta. וכן נהנו אבותינו ורבותינו לסתור עשרה פתיתים).

סב. כשמחלק העשרה פתיתים, ראוי לרשם על ניר כל מקום ומקום שנייה שם את הפתיתים. סג. וגם אם האדם נמצא בלבד בביתו, יסדר לעצמו עשרה פתיתים ויניחם.

סד. יקפיד שהפתיתים יהיו קשימים, שלא יפלו פוררים.

סה. ויש שני הנימוחה הפתיתים על החלונות.

נורות הבדיקה:

סו. בדיקת חמוץ צריכה להיות לאור הנר דוקא, ולא לאור הלבנה, ולא לאור היום והחמה. וגם אם לא בדק בלילה, למחמת יבדוק ויקח נר בידיו ויחשיך החלונות, ואפלו שיש אור בחוץ יבדוק דוקא לאור הנר.

סז. נר אבוקה אין בודקים בו, שחווש האדם להכנסו בחורים ובסדקים ואין בודק כראוי.

סח. וכן נר קלוע עם שתי נרות, אין בודקים בו. סט. הנה נר שעווה ייחד הוא המבחן מבין הנרות.

ע. אם אין לו נר שעווה, יכול להשתמש בשאר נרות. אבל נר אבוקה לא מהני אפילו בדייעבד, ואם בדק בו לא עלתה לו הבדיקה וצריך לבדוק שנית בלא ברכה. וכל שאין לו שעווה, יטל של חלב. ואם אין לו של חלב, יטל נר של שעון. ואין אין לו נר של שעון, יטל נר קלשוח.

עה. עומד על רגליו כאשר מברך הברכה של בדיקת חמוץ, וכן כל ברכה שמספרן בנטילת ידים יברך בעמידה.

עב. אדם ששכח לברך על בדיקת חמוץ, כל עוד הוא עוסק בבדיקה יכול לברך. אבל אם סים לבודק ואוז נזכר שלא ברכ אין לו כח זכות לברך עוד.

נט. ואם אין לו יכולת לטבול במקווה, יטל את ידיו בנטילה המינוחת ששומות הקדש בה רמזים. ולפני הברכה ישתדל לנגע במנעלו, כדי שיתחיב בנטילת ידים.

ס. כשמקיים מצות בדיקת חמוץ, ילبس הכבע והחליפה כבשעת התפללה, באימה וביראה.

סא. נהנו אבותינו ורבותינו זוכך לתקה קדם הבדיקה עשרה חתיכות להם, שככל חתיכה יש בה פחות מכך ולעתף כל פרוסה בניר. ונונען אוטם לאחד מבני הבית ומחלוקם בכמה מקומות, שהבזק ימצא אוטם בשעה שבזק.

(והנה ה"באר היטב" סי' תלו סק"ח כתב זה בשם רבנו האר"י הקדוש זוכה ל, והנה יש דעתות שחולקים על זה ודעתם שלא להניח עשרה פתיתים. וכן דעת הראב"ד וש"ת תמים דעתם סוף סימן כ"ט, שכחוב דמניג גשים הוא ואין לו שרש. וזה "ארחות חיים" (חמצ ומצו סימן יד) הוסיף שאף שנגנו כן במקצת מקומות, מפני שהחששו פן לא ימצא חמוץ והוו לייה ברכה לבטלה, אנו לא חששנו בזה, לפי שדעתנו כמספריכים על בעור חמוץ שנבער הכל אם נמצא. וכן כתב ה"כל בו" (סימן מ"ח). והיעב"ץ (ב"מד וקציעה" סימן תל"ב) כתב שמר אביו החכם צבי, היה לועג על המנחים פתיתים שימצאם הבזק.

אולם הרכ"א (הרבי משה תלב ס"ק ח, ובנה סעיף ב') כתב בשם מהר"י ברין דנוגנים להניח פתית חמוץ במקומות שימצא הבזק, כדי שלא יהיה ברחו לבטלה. ומהו אם לא נתן, לא עכבר דעתת כל אדם עם הברכה לבער אם נמצא.

והנה רבנו החיד"א (מחזיק ברכה ס"ק ח) הביא דברי ה"מד וקציעה", וככתב על זה בשם מהר"י שפירא, שהבביא סמך למיניג זה על פי מה שכתבו הפוסקים, שנוגנים לכבוד ולנוקות הבית ולבדק מל חמוץ חמוץ, קדםليل ארבעה עשר. ואם כן, יש בזה חשש ברכה לבטלה, לאחר שיזכר בברור שלא ימצא חמוץ כלל.

עג. כאשר מברך על בדיקת חמץ יאחז בnder בידו.

וכן רבי דוד אבודרham (ראש הספר שער ג') כתב והנכוון בעניין מה שכחטו בתשובות הגאנונים, שאין לברך זמן אלא על דבר שיש בו שמחה והנאה לגוף וכו', אבל בדיקת חמץ אין בה שמחה והנאה לגוף, אבל מצטער הוא באבוד ממונו הנשאר לו ובשערתו ע"כ.

והנה רבנו החיד"א ב"מחזיק ברכה" (تل"ב, ס'ק א) דעתו שלא לברך וכו'. וכן דעת מרן ה"בית יוסף" שכחטו דין לברך שהחינו על בדיקת חמץ. ומהר"י עיאש ב"מיטה יהודה" (סוף סימן תלב) כתב וアイיך שייהי אף על פי שהעהלה ה"פרי חדש" לברך שהחינו ולנהג כן, מכל מקום אנו אין לנו אלא דעת ה"שולחן ערור", וכמו שנחתפסת המנהג שלא לברך ואין לשנות ממנהג של ראשונים והוא העקר.

וכן כתבו ה"כף החיים" (ס'ק ט) ורבנו ה"בן איש חי" (פ' צו, אות ה), וכתבו כדעת מר זקנינו,adam נזדמן לו בנד חדש או פרי חדש, יברך עליו שהחינו קדם ברכת בעור חמץ, ולכון לפטור הבדיקה).

פ. בשעת הבדיקה, הנאה טובה היא להשתמש בנוצה כדי לכבד היטב בחרים ובסדקים, לנגרד שם חמץ. וכן הנאה טובה היא להשתמש בcpf של עץ, ושורפים אותה עם חמץ. וכן יחזק הכל בתוך ארגע קטן, שלא יתרפה לו חמץ והכל יהיה מרכזו במקום אחד. (והענין לשורף את cpf מעץ,狄ועץ דין בעור חמץ אלא שורפה, דומיא דעתך, והחייב לשורף דזקא בעצים).

פא. יש הנוהגים לכבות אוד החשמל בשעת בדיקת חמץ, שאז אוד הנר מבהיק ביותר. אמנם העולם אין מדקדים בכך, משום שיש להבדיל בין אוד יום שאז אין אוד הנר מבהיק, לאוד החשמל. ובפרט אם חסר לנו לטיב הבדיקה את אוד החשמל, שיש להשתמש בו כי העקר הוא לבדוק כדת וכהלכה, ואוד הנר הוא רק מכשיר למצווה.

עד. יתרהיל לבדוק את בדיקת חמץ מהחדר אשר בו ברך את הברכה.

עה. לא יתרהיל בדברי תורה בשעת הבדיקה של חמץ.

עו. יזהר לא להפסיק בשעת הבדיקה, לא לדברי תורה ולא לשום עניין, וחיב להיות מרכז רק במצוות בדיקת חמץ.

עז. דברים וענינים שהם לצורך הבדיקה אין הם מעכבים, ומתר לעשות דברים שהם חלק מקיום הבדיקה.

עה. אדם שבודק כמה בתים, וברך על בית אחד וועבר לבית שני לבדוק, אין צורך לברך פעם שנייה ואין זה הפסיק. ורק יקפיד לכון בשעת הברכה, שהושב הוא לבדוק כמה בתים בכם הברכה שעיכשו מברך.

עט. בברכת בדיקת חמץ, לא נהגו לברך שהחינו וקימנו. (ואנחנו נהנו במנוג מר זקנין זוכה), שהיה מCPF ללבוש בנד חדש ולברך עליו שהחינו וקימנו, ולפטור את הברכה של בדיקת חמץ.

והנה ב"הגוזט מימוניות" (פי"א מהלכות ברכות, אות ב') הביא בשם "שער ברכות" לרבענו שמואל בן חפני גאון שיש לברך שהחינו על בדיקת חמץ. וכחוב "הגוזט מימוניות" על דבריו ואני אין נוהגים כן. ורבנו ירחים (נתיב ה, חלק א) הביא בשם הראב"ד שציריך לומר זמן בבדיקה חמץ.

ו"בעל העtower" (הלכות בעור חמץ, דף ק"ב ע"ג) כתב אכן דמברך זמן דהא זמן לזמן קאתי. ואיכא דלא מברך דהא לא קבוע ליה זמן, שהפרש לים והיוצא בשירה, שדעתו לחזר, אפילו מראש השנה צריך לבדוק ולבער. ומסתברא דרשות הוא, ומנהגא דילן לברך ע"כ.

ומצאנו דעתה אחרת, הרاء"ש (בתשובת כלל כ"ה, סימן ג') כתב שאין לברך זמן, שבעור חמץ הוא הכהנה למועד, וברכת זמן על הרגל שמברך על

החמצן ויבערו ולא עיריך לבודק הכל מהתחלתה.

צב. ויזהר אם אוכל חמץ אחריו הבדיקה או בAKER לפני שירפת חמץ, שלא יבוא מכשול ותקלה על ידו.

צג. לא בדק בלילה ארבעה עשר, שכח או נאנס ולא בדק, יבדק ביום תכף ומיד בשעה שעיצר. וכך גם אסור באכילה ובשאר דברים, ויבדק בברכה ולאור הנר. וכל שנזכר קודם קדמ שעה ששית, יבטל חמץ אחר הבדיקה.

אבל אם נזכר לאחר שעה ששית, יבדק בלא בטול. ואם שכח לבודק בערב יום טוב, יבדק אפלו ביום טוב. ואם ימצא חמץ, יכפה עליו כלי, כדי שלא יבוא לאכלו. אפלו לא נזכר עד יום טוב אחרון, בזוק איז. ואם מצא חמץ, כופת עליו כלibi ובעומצאי יום טוב יבערנו.

ביטול חמץ:

צד. אחר הבדיקה מיד בלילה יבטל חמץ ויאמר בפיו בקול "כל חמירא". וטוב לחזר ולבטול שלוש פעמים.

צה. אחריו הבדיקה מיד בלילה יבטל חמץ ויאמר בפיו "כל חמירא" וכו'. וטוב לחזר ולבטול פעם שניית ביום יד, כדי לבטל חמץ שקנה או ששירד לעצמו לאכל, ולא נתפונ לבטול בלילה.

צז. והבטול ביום יהיה אחורי שירפת חמץ, בחמצן שלו וקדם שעה ששית. אבל אם עבר שעה ששית, שוב אינו יכול לבטול. והבטול אינו עיריך להיות לפני אחרים ומספיק שיתהיה בין לבין עצמו, ויאמר הבטול שלוש פעמים בקול. והרבה נהגים לומר נסח הבטול שלוש פעמים, וכל בני הבית יאמרו נסח "כל חמירא", ובפרט בבטול היום.

צז. והנהנה טובה שנגענו אבותינו ורבותינו, ויסודה על פי דברי רבנו החיד"א (מורה אצבע סי ז, אות רג) וכן רבנו ה"בן איש חי" (פרשת צו, אות ז) וב"כף החיים" (ס"י תל"ס"ק כה) שכל אחד מבני הבית יאמר בקול שלוש פעמים "כל חמירא"

והירות לאחר הבדיקה:

פב. אחורי שבדק בחרים ובסדקים לאור הנר, ירכזו את חמץ בקפאה או בשקית ויזהר וישמר שלא יאבד משחו או על ידי קטן או על ידי עבר. ונימח את חמץ במקום שמור רחוק מידי אדם או ניחנה במקום גבוה.

פג. אפילו שבדק את חמץ, ישנים מגרות ומקומות שככל השנה מניחים בהם חמץ, וטוב שיכפה פעמים יבדק אותם שלא יבוא מזור הרגל להגיה בהם חמץ.

פד. חיב כל אדם לייחד מקום לחמצן ובמקום זהה הכל יהיה מרכז. ואם ח"ו רואה ויודע שיש חסר לחם עיריך לחזר ולבדק.

פה. את חמץ שמוכן לשרפה ניחנו במקום גבוה לילדיים, וכן מקום שלא יבוא שום עבר או חיה כל שהיא ותגorder את חמץ.

פו. אחורי הבדיקה חמץ ייחד מקום מסוים שבו יאכל את חמץ, ולא יתפוז באכילת חמץ בכל הבית, וכן יזהיר את בני ביתו בזזה.

פז. אם הצניע את חמץ כהן ורואה אחורי כן שיש חסר ממנה, אין עיריך לחזר ולבדק, דתלינו שאדם נטלו ממש והוציאו מהבית.

פח. אבל אם הניחו במקום נמור שהתינוקות יכולים לטל ונחסר מהחמצן, עיריך בבדיקה שנית. ואם הקטן בר דעת הוא, ישאלתו אם נטלו ונאמן. ודוקא קודם אסור, אבל לאחר אסור אינו נאמן וצריך בבדיקה שנית.

פט. אדם שמסתפק אם בדק חדר מסוים או לא בדק, ישוב ויבדק את החדר שמסתפק.

צ. אדם שנגע את הבית והcin הכל כשר לפסת, ופתחו רואה ילד קטן עובר עם חם בידו, מיד ינקה את הפרורים שהילד הפל על הרצפה ולא עיריך להכשיר את כל הבית.

צא. אם אדם בדק טוב מאוד את הבית ופתחו חמץ מנה במקום שבדק, יכח מיד את

בזמן שרפת חמץ.

עה. להשתדל אחרי שאומר "כל חמירא לבטל ולהוי הפקד כעפרא" מכל מקום לבו בלו עמו, שחררי יודע הוא שיריה שלו אחר ז' ימים. ועתה הוא שומר אצלו ליום מועד, עד יעבר החג, נמצא ממילא עובר עליו ב"בל יראה").

כא. יש דעת אם יכול למנות שליח לבטל חמוץ, לכתילה יש להחמיר לבטל בעצמו ולא על ידי שליח, ואם קשה הדבר יכול לבטל גם על ידי שליח, ואין הבטול על ידי שליח מהני, אלא אם כן מנהו שליח על הבטול. אבל אם לא מנהו שליח על זה, אינו יכול לבטל. ואם מנה שליח רק על הבדיקה ולא צוה בפרוש גם על הבטול, יש אומרים שלא מהני על הבטול. וע"כ טוב שיעזרו בהדייא גם על הבטול.

קב. ואשתו יכולה לבטל אפילו שלא צוה אותה בפרוש. וכג. והאשה תאמר "כל חמירא דאייכא ברשות בעל" וכו'. קד. ואם הגיע האדם למצוות נזקן לצורך למנות שליח לבדיקה, ישתדל למנות מי מבני ביתו עדיף מזרים. (ומי שנמצא בבית האדם יוכל לאכל מתי שרווצה ולשותות, הוא נקרא בן בית אצל האדם).

(מובא ב"דרכי משה" סי' תהה, סק"א) ולא בדעת ה"אור זרוע" הובא שם. וכן הוא בש"ת הרדב"ז (החדשות סי' תלו) הובא ב"מחזיק ברכה" (סק"ב) וב"כף החיים" (סי' תל ס"ק כה, וסי' תהה ס"ק לו), ולא בדעת רב מגילת ספר" שהתייר להפקיד חמוץ ולהזיר לזכות בו אחר הפסח.

וכן דעת ה"פרי חדש" (ס"ס תהה, וס"י תס"ז ס"ט). וכן מובא בש"ת רבני ה"חתם סופר" (או"ח סי' קיד) טעם הדבר וזה אף ח"ל ירדנו לסוף דעתו של אדם, כי כשהאדם יודע בעצמו של אחר הפסח יהיה מתק לזו באכילה או אפילו בנהאה, ממילא אינו נחשב בעיניו כעפר וכי דבר הבטול,

הלכות והנהגות ביעור חמץ:

א. הנהגת אבותינו ורבותינו כאשר ביום י"ד היו עוזדים לפניהם בעור חמץ, היו עוזדים כמה רגעים ובזקקים את כסם שאין בו שום נזנד חמץ.

ב. ידע האדם דאסור "בל יראה" ו"בל ימצא"

דנוטר שהיא נשרף ביום.

ח. ושורפים את החמצן עד שנעשה פחמים. ט. מי שיש לו הרבה חמצן לשרפ, וקשה לו לשרפ את הכל, ישרפ לפחות את העשרה פתיחים של בדיקת חמץ ויקים בזה את מצות "תשביתו" כתקונה.

ו. מי שאין לו חמץ, יקנה כזית חמץ וישרפו באש לקים מצות "תשביתו".

יא. אם אין לאדם שום דבר של חמץ לשרפ, ישרפ לפחות הכלים שהפחסם את החמצן, אך שלא ישכח ממנה מצות שרפת חמץ.

יב. מי שיש לו בן או חתן שסמור על שולחנו ואפלו לפרקיהם, לפני החג זוכה לבן או לחתן את החמצן כה שיוכל לקים מצות תשביתו.

יג. וישרפ את החמצן בחצר ולא בביתו, משום שהשרפה היא כנגד הנוטר, והנותר אין עוזים בבית.

יד. אסור להנות משלחת של חמץ, והוא כשקשוורה בנהלת והן כשאינה קשוורה. ועל כן אסור להתחכם נגד השלחת או להדליק ממנה נר, והוא הדין בשאר הנאות.

טו. מתר לעשות מצות כסוי הדם באפר החמצן, שמצוות לאו להנות נתנו.

טז. לא יזרק לתוך האש נפט או שאר דברים שפוגמים את החמצן, עד לאחר שנשרף ממנה לכל הפחות כזית מהחמצן.

יז.adam יזרק נפט, יפוגם מאכילת כלב ולא יקים מצות "תשביתו" על ידי שרפה. adam כבר נסקרה ונגממה שוב אין עליו חיוב שרפה. אלא ישפה סמור לה ולא על החמצן ממש.

יח. שורפין החמצן קדם זמן אסרו, כדי שהשרפה וגם הבטול שאחריו יהיו בזמן התיר, שעדיין החמצן שלו. וכןון לכתהלה להשאיר כזית חמץ ולבعرو בשרפ, כדי לקים מצות "תשביתו" כתקונה. ואם נתקה חוץ זמן ואין יכול לשרפ, יבטל מתחלה

ברשות הרבים במקום הפקר או שפסלו מאכילת כלב או זרכו לים ושוב אינו עובר על "בל יראה" ו"בל ימצא", אףלו וכי לא קים עדין מצות תשביתו, שצורך לבعرو מן העולם דוקא. וחיוב זה הוא דוקא בערב פסח משוש שעות ולהלאה, אבל קודם לכן סגי במה שמצויאו מרשותו, ואין ערייה להשביתו מן העולם.

ג. אדם שהוא גור בשכירות ביתו של גוי ועוזב את הבית והשאר שם חמץ, אם בעל הבית זה או נכנס לפני הפסח, אז אין שום חשש היהודי. אבל אם הגוי לא נכנס, זה בעיה ליהודי והוא ערייך לטפל בחמצן זהה.

ד. יש אנשי מעשה שמקרים לknut מ- יב' חלות שהצדיקים והחסידים בצעו עליהם בשבת קדש. ונקשה, מה הדין וההלכה על ה-יב' חלות האלו שרכש אותם לסגלה, שהצדיק בצע עליהם. ויש שנגנו שישרף את החלות ויקח את העפר למשמרת, ויש שאטמו אותם באטימה. אבל ירא השם ישרפ את החלות האלו, זכות אהבת השם ודקות במצוות ישפיע שפע רב מכל העולמות.

ה. פחי אשפה המנחים בביתו או בחצרו, כל שמנוח שם חמץ שעדיין ראוי לאכל, כגון שאין שם בפח שאר טנפת ודברים מלכליים, או שהחמצן מנה בניר או שקיית פלسطינית, חייב לבعرو. ויש להחמיר אףלו אם החמצן נתגוף לממרי ואני לא ראוי לאכל, אףלו וכי יבערו ויצויאו אותו משם. ויניח האשפה ברחוב העיר ונῆקה וידיהם היטב את הפחים, או שיישפר לתוך הכליל דבר הפוגם כגון נפט או חמר נקי אחר בכדי לפוגם את החמצן מאכילת כלב.

ו. אדם ששוכר בית במבנה גדול מגוי ויש במבנה שכנים גויים רבים, יכול לקחת את החמצן ולהשליך לאשפה ולהפרק דאין לו שום עניין עם האשפה במבנה של הגוי עם השכנים המרבים. ז. בעור חמץ, אףלו שאפשר לבער בעוד דרכים, המוצה מהדרת לבער את החמצן בשרפ, דומיא

כו. וכן לא יעשה שליח קטע פחות מחייב מצות.

כו. אחרי ששרף את החמצן ינער את הכיסים שלו.

כה. טוב לחזר ו לבטל את החמצן פעמיינית ביום יד' כדי לבטל החמצן שקנה או ששיר לעצמו לאכל, ולא נתפונם לבטל בלילה.

והרבה נוהגים לומר נסח הבטול שלוש פעמים, וכל בני הבית יאמרו נסח "כל חמירא", ובפרט בטול היום.

כט. והבטול ביום יהיה אחרי שרפת חמוץ, בחמצן שלו וקדם שעה ששית. אבל אם עבר שעה ששית, שוב אינו יכול לבטלו. והבטול אינו צריך להיות בפני אחרים ומספיק שיתה בין לבין עצמו, ויאמר הבטול שלוש פעמים בקול. והנהגה טוביה שנגנו אבותינו ורבותינו, ויטודה על פי דברי רבנו החיד"א (מוראה אכבע סי' ז, אות רג) וכן רבנו ה"בן איש חי" (פרק עז, אות ז) וב"קף חמימים" (ס"ק כה) שכל אחד מבני הבית יאמר בקול שלוש פעמים "כל חמירא" בזמן שרפת חמוץ.

לא. אחרי שרפת החמצן יתרהר בתשובה שלמה, ויאמר התפלות שנתקנו על בטול החמצן והעסה שבנפש האדם, שוגם אותם מכון לבער מן הארץ. לב. מי שהיה טרוד וצריך לילך לעסקיו בערב פסח, ולא יהיה בביתה קדם זמן שרפת חמוץ, ונמם במקומו לא יוכל לשחרר החמצן קדם זמנה, יכול לשחרר החמצן בעצמו מיד בפרק. ורקם זמן שרפת חמוץ יבטל החמצן במקומם שהוא, ואם אינו יכול לשחרר החמצן בעצמו אלא על ידי שליח, אז יודיע שליח על ידי הטלפון אחר השרפָה, כדי שבעל הבית יבטל החמצן אחר השרפָה.

ואחד כה ישך. ונוהגים לשחרר החמצן ביום.

(והטעם דמבטיחים שני פעמים, הן בלילה אחר בדיקה והן ביום לאחר השרפָה, עיין בטoor סי' תלד, ובמשנה ברורה ס'ק יא) דלא רצוי לספר על בטול היום לחוד, שמא ישבח מלבטול עד שעה ששית. ובבטול שבבלילה לא סגי, דלא בטול החמצן שהשair או שקנה ביד בפרק).

יט. יש חקירה באחרונים האם שרפת חמוץ ערכיה להיות דוקא ביד ימין או אפשר גם ביד שמאל, ומובה ברבותינו שדוקא לולב ודבר שمبرך עלייו צריך להיות ביד ימין, אבל שרפת חמוץ אפשר בשתי ידיים ולא דוקא ימין.

כ. כשהגע זמן שרפת חמוץ לא יעשה שום מלאכה, רק יקים דברי רבותינו באימה ויראה ושמחה מרבה.

כא. אסור לעשות מלאכה משיגיע זמן שרפת חמוץ, דהיינו מהתחלת שעה ששית עד שיישרף חמוץ. ומכל מקום, הינו דוקא מלאכה שאינה שיכת לפסה. אבל מלאכה השיכת לפסה, שרי. ויש אומרים דין צריך להחמיר על זה אלא בחצי שעה קדם סוף זמן שרפת חמוץ.

כב. קדם שעה ששית (שהה שעת האסור) יכול לטע חמוץ לנכרי ואין צריך לבערו מן העולם. אבל בכל אף טوب להניח חמוץ לכל הפחות כזית, כדי לקים בו מצות "תשביתו" כתקונה על ידי שרפה.

כג. דעת הרבה מהפוסקים שמתוך לחת את חמוץ לפועל לנכרי שלו, שחוונתיו עליו. אבל יזהר שלא יאכל הפועל את החמצן בביתו, כדי שלא יחשודוה שפורע חובו בחמצן.

כד. לכתבה ישך האדם את החמצן שלו, דמצויה בו יותר מבשלוחו. ואם אנוס הוא, יתנו בידי שליח.

כה. אי אפשר לעשות גוי שליח לשחרר את החמצן, דין שליחות לנכרי ואין מקים בה מצות תשביתו.

הלכות והנהגות מכירת חמץ:

להגביהו, ולא יעשה במתנה זו שום תנאי. ואם מוכר חמץ לנכרי, נחלקו הדעות איזה קניין יעשה בו הנכרי. ולכתחלה יעשה בו קניין דממני לכליל, עלמא, ומהנהג כהיום לעשות עמו כמה קניינים, ויש להתנות עמו דאף אם אחד מהקניינים אינו מועיל, לא לבטל המכירה עבורה זה.

ז. אם אפשר כנון שהחמצן לפניו, יעשה הנכרי גם קניון משיכה. ומהנהג להקל שאין מוציאין החמצן מביתו לרשות עכו"ם, אלא משכירים מקום החמצן להנכרי, שמייחדים אליו מקום כנון חדר או חבות וארוןות מיוחדים ומণחים בהם כל חמוץ, שומר ומשכיר אותו מקום ואגב זה יהיה נמכר כל חמוץ. ויהיה בעניין שהעכו"ם יוכל להיכנס לטול חמוץ בכל עת שירצה.

ח. בנוסף לקניין שעושים עם הנכרי הקונה את החמצן, כותבין שטר מכירת חמץ, והמורר ונעם הקונה (הנכרי) חותמן שם על שטר המכירה. ואין צורך להחתים עדים על הדבר, ובגסח שטר המכירהとにか דעות ומנהגים שונים.

ט. מי שאינו יכול למכר חמץ בעצמו, יכול למנות שליח למכר בעבורו, ואבלו אשה נאמנת, אבל שליח עכו"ם אינו נאמן. אבל לכתחלה ימכר בעצמו דמצוה בו יותר מבהיר.ומי שנטמנה לשילית, יכול למנות שליח אחר. וכל זה בעצם המכירה להנכרי, אבל מה שנוהגים עכשו למנות הרבה למכירת חמץ, יכול לשלהן קטן או עכו"ם הרבה למנתו שליח. ואבלו להודיע את הרבה על ידי הטלפון שרווצה למנות שליח למכר חמוץ מהני.

י. מכירה שלא מדעת המורר אינו כלום, אבל אם המורר יודע מהמכירה, אף על פי שהברור לא עשו שליח למכר, מהני המכירה יוכל למכר חמץ של ברור שלא בידיעת ברור. ועל כן אם רואה שהברור נאנס ולא מכר חמוץ או חולה השוכב בלי הכרה לא עליינו, ימכר ברור את חמוץ, גם שלא בידיעת בעל הבית, וזאת לו

א. מנהג העולם למכר לנכרי חמץ שנשאר ברשותו, שאינו רוץ לבערם מן העולם. וצריך שיהא מכירה גמורה ולא על מנת להחזיר. ועל כן צריך המורר להחליט בדעתו שמורר או נותן חמץ זה לנכרי במכירה גמורה, ואם יבא הנכרי בפסח לטול חמוץ יתנו לו בלי שום עכוב ומענה כלל, אبلו לא שלם לו עדין הכל.

ב. כשהמורר חמוץ לנכרי, והחמצן מנה בבית ישראל (כמנהנו), צריך למסר מפתחתו ביתו להנכרי כדי שיוכל להכנס בו בכל עת שירצה. ומהנהג העולם להקל בזה, אבל על כל פנים צריך למגעול על החדר כדי שלא יוכל הנכרי לבטל את החמצן, דמוכח מזה דכל המכירה לא הייתה רק הערמה בעלים.

ג. חמץ השיר לשותפים, כנון שייש להם חנות חמץ בשותפות, יוכל אחד מהם בשליחות וברשות חברו, וכן יעשה בבניין משותף או שאר מקומות צבור, כגון בית הכנסת ובית המקדש ובניין ישיבות ומוסדות שמוררים חמץ שברשותם, יעשה אחד מהם שליח למכרו.

ד. חמוץ של ישראל מומר אסור בהנאה,-DDINO CISRAEL. ועל כן אסור למכר לו חמוץ, וגם משומם לפני עור. ובדייבד אם מכר חמוץ לישראל מומר בדבר מועט מפני שהוא מכיריו יזדע בו שיחזר לו אחר הפסח, יש מתרים בהפסד מרובה, שיאמר להמורר שיחליף חמץ עם עכו"ם על חמץ אחר או שיימכרנו והואו אותם החליפין או הדמים מתרים.

ה. מותר למכר חמוץ לנכרי עבדו (שכר יום) תדר עמו בבית, ובלבך שיווציא הנכרי חמץ מבית ישראל. אבל אין קפידה אם הנכרי גופה משרת לישראל ודדר עמו בבית.

ו. כשנותן חמוץ לנכרי במתנה צריך הנכרי

לצורך לא ישתמש במקומות הללו. וכי שיטה
והكنيס בתוך שאר דברים שנמכרו לעכו"ם
דברים שהם מצרכי פסהה, הרי זה מכירה בטעות
ויכול לשמש בהם בפסהה.

טו. יש דעות שונות אם יקדים מכירת חמץ
לבטול (והשraphה), או יקדים הבטול להמכירה. ויש
נהגים לבטל שתי פעמים, אחת לפני המכירה,
ופעם שנייה אחר המכירה וזמן מכירת חמץ
במקומות שורוצה להפרק עצמו בלבד.

טו. מי שיש לו חמץ במדינה אחרת, שאין
השעות שווות לפניה שהוא שווה שם בפסח.
כגון שהוא בארץ ישראל ויש לו חמץ באמריקה,
שיש הבדל של כמה שעות ביניהם, צריך למכר
חמצז קדם שיתחיל זמן האסור במקום שווה
שם, ולכתחילה יש להחריר גם על מקום שנמצא
שם החמצז.

יז. המוכר לנכרי כלים שחייבים להטיבלם (שנקנה
מן הנכרי), דעת הרבה אחרים דקשותר לקנותם
מן הנכרי אחרי פסהח חייב להטיבלם בלבד ברכה.
ואף שיש מקלים בזה וסבירא להו שאין צורך
להטיבלו, נהוג הרבה בני אדם לחוש לדעת
המחמירים ואין מוכרים לנכרי כלים החיבים
טבילה, אלא משאלים או משכירים לנכרי,
ומוכר חמץ הדבק עליו. וכל זה רק בכלים
כלכליים מילככים בחמצז שקשה לנוקותם, אבל כלים
ngekim, אף שבלווע בהם חמץ אין צורך למכר
מעקר הדין.

לאדם שלא בפניו ושלא בידיעתו.

יא. מתר למכר לנכרי חמץ שלא בא לעולם
עדין, כגון שמקור לו הזכות אם יקנה לו אחד
חמצז באמצע הפסח, שייהי מכור לנכרי ובפרט
כשעשה עם הנכרי תקיעת כף כמנג התנאים,
דאו קונה מהורת סיטומתא דהוי זבינה מעלייה
ומהני, אף בדבר שלא בא לעולם.

יב. מנהג אבותינו ורבותינו שלא כל אדם באפן
פרטי ילק למכר לנכרי את החמצז, אלא ממניהם
תלמיד חכם שבקי טוב בכל ההלכות והדינים
והמנהגים, והממחה הוא של הרבים למכר
לרבים את החמצז, ולא יעמד כל אחד ומכר כי
תקילות רבות יכולות לצאת מדבר זה.

יג. אם אחר שעשה את הרבה שליח למכר חמוץ,
קנה עוד חמץ, צריך לכתחילה למנות הרבה מחדש
על המכירה היה, ובדייעבד אם לא עשה כן אלא
הניחו באחד מקומות הנמכרים, מהני המכירה
גם לחמצז שהוא, כיוון שמנוח במקום שנמכר. דגש
כששכח ולא כתוב בשטר המכירה כל החמצז
שייש לו, מהני המכירה על כל החמצז.

יד. יש אוסרים לכנס לחדר שנמכר לנכרי או
לקח איזה חפץ (שאינו חמץ) למקום שנמכר
 לנכרי, אלא אם כן נכתב בשטר מכירה שיש
 רשות למוכר על זה. ויש מתיירים אפלו לא נכתב
 כן, ובלבך שייהי באקראי בכלל. ובכל עניין
 אין להקל אלא כתיש ערך בדבר, אבל שלא

הלכות והנحوות תענית בכורות:

아버ם (בתחילת הסימן), במודיננתנו נהגו להחריר.
אמנם ב"פרי חדש" (ס'ק א) כתוב דהמקלין לאכול
בסעודה מצוה לא הפסידו, וכן מובה בסידור
היעב"ץ.

ואם כן, לכוארה לפי דברי ה"פרי חדש" והיעב"ץ
המקל לאכול בסעודת סיום מסכת לא הפסיד,
דגם סעודת סיום היא סעודת מצוה כדמות
ברבונו הרם"א זוק"ל (סימן תקנא סעיף י, ובז"ד סימן

הנה תגמרא (פרק בתרא מסכת סופרים ה') הבכורות
מתעניים בערב פסהה. והטעם, זכר לינס שניצלו
 ממכת בכורות. וכן הובא מנהג זה בירושלים
(מסכת פסחים, פרק י, הלכה א), וכן נפסק בטור
 ובשו"ע (ס' תע).

ובסעודה ברית מילה כתוב בעולה שבת (אות א)
בשם מהר"ש הלוי דיכולים הבכורות לאכול, אך
מסיים דהמחמיר תבואה עליו ברכה. וככתוב במנון

ובישועות יעקב (ס"ק א) כתוב דיש לסתור על זה בשעת הדחק.

וכך נהנו אבותינו ורבותינו שהיו שואלים אם התענית הנרום עור בסעודת החג, ואם היה אומר האדם כן, היו מתיירים לעשות סעודת מצוה, אפילו לאילו שאין היא סעודה קבועה.

והנה כל המקור של סיום מסכת הוא בוגרמא (שבת דף קיח) דאמר אביי מתיyi לי דכי חזינא עורבא מרבענו דשלים מסכתיה, עבידנא יומא טבא לרבענו. וכותב בשו"ת בית ישראל (סימן מו) דזה ראייה דגמ סיום משנהות חשוב סיום, דברימי אביי לא היה אלא הששה סדרי משנה, שלא היה עדין הגمرا מסודרת. ועוד ידוע שרבי ישראל מרוזין צוק"ל ציווה לאנשים שלמדו מסכת משנהות לעשות סיום אחר תענית תשעה באב ושת'أكلו בשר. וכן הובא בש"ת תורה" (סימן תקנא) בשם הרב הקדוש מקומרא צוק"ל.

והנה ב"יהי רצון" שאומרים בסיום מסכת הנוסח הוא כן מעורני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיעם, הרי דגמ בסיום ספר עוזין סעודת מצוה. וב"פנוי יהושע" (ברכות דף יז) כתוב על הא דאמרו רבי יוחנן כי היה מסיים ספרא דאיוב אמר הци וככ' דהנה רבי יוחנן כד מסיים ספרא דאיוב היה רגיל לעשות סעודת סיום, עי"ש.

והנה דבר זה ארון, ובעה בבוא היום בלי נידן נאריך בזה, ולקוצרים אמר ברורה. אם יש סעודת מצוה, וקושי לgom ולהיות מרכזו בלילה הסדר, יעשה סיום מסכת.

כ. אונן בדור מתענית בערב פסח, ולא ילך לסיום מסכת. ואם קשה לו הצום יאכל מעט.

רמו סעיףכו). וכן נתקפשט המנהג בכל מקום בארץ פסח, שאחד עושה סיום מסכת כדי לפטור הבכורות מתענית.

אמנם ב"תשובה מהבה" (ח"ב סימן רסא) כתוב דAINO נכוון,-DDOKA סעודת מצוה שזמניה קבוע כעין סעודת מילה, בה יש מקום להקל. אבל סעודות סיום שאין זמנה קבוע, ודאי אינו ראוי לעשות בערב פסח בשביל בכור. ומובה בשם ה"נודע ביהודה" בצוות הרבניים ובית דין תנזרול, דמי שעושה סיום בערב פסח, בין בשביל עצמו וכל שכן בשביל בכורות אחרים, זה לא על פי הוראת חכמי התורה, עי"ש. וכן כתוב בשו"ת "התעוררות תשובה" (ח"א, סימן קד). וגם רבינו ה"חתם סופר" לא היה ניחא אליה בהיתר זה, כדמותו (מנגי החותם סופר בתוספות פ"ג, אות ד).

ובקונטרס "תhillah למשה" בסוף הובא שגם רבינו ה"ישmach משה" היה בכור, ולא רצה לסתור על סיום מסכת. אבל בשו"ת "תורת יקוטיאל" (סימן נט) הביא בשם ה"ישmach משה" להיפך.

והנה לדינא בימינו אנו, הרבה אחרים מקרים המנהג (שו"ת פרי השדה ח"ד סימן נ, שו"ת ריב"א או"ח סימן לח, ספר פרם שלמה אלף לר' שלמה סימן שטו שי, שו"ת עולת שמואל סימן נה, עוזגת הבושים סימן תלט, עי' בעורוק השלחן (ס"ק ה), ובתוספות חיים על חמץ אדם כלל כתע, ס"ק יד).

והנה יש להקל לאכול בסעודת סיום אף שלא בזמן קבוע. ואין להחמיר בתענית זו שהדורות חלשים, ויש לחוש שיזיק להם התענית לאכילת הלילה מצה מרוז ושתיתת הד' כסות. וגם דיש אומרים שאין התענית חייב כל כה.

ועיין ב"ברכי יוסף" (ס"ק א) דפשטן של דברים ממשמע שמסקנה הירושלמי דין מתענית הבכורות. עי' בספר "פאר יצחק" פרק מה, ובנימוקיו או"ח ס' תעב, ובשו"ת ויצבור יוסף סימן ז). ובפרט אם אין עוזין סעודה ממש, אלא אוכלין מיני תרגימה בזה יש לצרף גם דעת רבינו יצחק הובא בבית יוסף דהביבורים מותרין לאכול מיני תרגימה.

הלכות והנהגות שבת שחל בלילה פסח:

א. ערב פסח שחל להיות בשבת, בודקים את ימთין עד שהתבשיל לא יהיה בהם שהייד סולחת החמץ ביום חמישי לעת ערבי, דהינו ליל י"ג בו, והmphמחר תבואה עלייו ברכה.

ז. בשבת שחל בו ערבי פסח, טוב להשתחמט בכלים מפלסטיק, שבכל סוף סעודה יאסף את המפה עם הכלים ויקשר בשקיית ויפקיד באשפה. וכן יבשל כל התבשילי השבת בכלים של פסח וישפר מהכלים הקשרים לפסח לכלים מפלסטיק, שהם גם קשרים לפסח. ובסיום הסעודה ישליך את הכל לאשפה.

ט. יזהר שלא יאכל בשבת שחל בו ערבי פסח במקום שיש שטיחים, כי יכול להשתרבע בשטיח פרורים.

ו. יזהר לא להכין מאכלים לשבת שהם חמץ, משומשותיה בעיה אין לשטרף את הכלים.

יא. ישתדל לאכל בשבת שחל בה ערבי פסח במפה של פלסטייק, שבסוף הסעודה יוכל להשליכה לאשפה.

יב. בסוף הסעודה ינקה את רצפת הבית, שלא יהיה ח'זו פרורים. ואם יש מקום שנדק חמץ, אפשר לשפר רק על המקום מעט מים, ויזהר מסחיטה בשבת.

יג. ינקה השנים על ידי קיסמי שניים, ואם יש מברשת מיחדשת לשבת ינקה על ידה, אבל בלי משחה ובלוי מים. ואחרי כן יצניע את המברשת במקום מצנע, שלא יראנו כלל הפסק.

יד. מי שמשליך את החמץ לבית הקפה של ימינו, נקרא בעור.

טו. אחרי שעמර לנכות ולבער כל החמץ שברשותו, יבטל החמץ קודם שעה ששית ויאמר "כל חמירא" וכו' וכך וכך אומר בכל ערבי פסח אחר שרפת החמץ.

טו. סעודה שלישית, ערבי פסח שחל בשבת שאסור לאכל פת אחר מנחה ולא חמץ ולא מצה,קיים סעודה שלישית באכילת בשר ודגים ופירות

ומברכים על הבדיקה. ולאחר מכן אומר "כל חמירא" וכו' ומבטל את החמץ כמו בכל שנה. וקדם הבדיקה אסור לאכל, והוא הדין בשאר דברים האסורים בכל שנה לפני הבדיקה, ויש להזכיר בחמץ שטוחין לאכילה בשבת, להניזו במקום מצנע שלא יגרדו ממנו קטנים וכדומה.

ב. שכח לבדוק בלילה ששי, בדק ביום בוגר וברכה. ואם שכח לבדוק גם ביום ומנفرد ליל שבת, יש מתרירים לומר לנכרי להדלק נר ולטלטלו כדי שיוכל היישראלי לבדוק לאזרו, ויש שאסרים. ואם יש לו נר אלקטרוני חולק בבית יכול לבדוק לאור האלקטרוני אבל בלי ברכה. ויש אומרים שיבדק במווצאי שבת (ליל יום טוב). ויש אומריםadam כבדו את הבית קודם הפסק ושכח לבדוק לאור הנר, ימתין מלבדק עד מווצאי יום טוב ראשון.

ג. זמן בעור חמץ בערב שבת. וטוב לבערו קודם שעה ששית כמו בכל השנים, כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות.

ד. ואין אומרים "כל חמירא" לאחר שרפה, אלא יבטלו ביום השבת אחר הסעודה, קודם סוף הזמן בעור חמץ. אבל ה"יה רצון" לאחר שרפת חמץ יכול לומר כמו בכל השנים. ובדיעד אם שכח ולא שרפו בערב שבת קודם שעה ששית, יכול לשרפfo גם אחר קר עד זמן כניסה השבת.

ה. יש מחלוקת באחרונים בשבת שחל בו ערבי פסח, אם היה אוכל בסעודת שבת לחם, האם אפשר לסליק את הלחים ולהמשיך הסעודה, או לברך ברפת המזון. ואבותי ורבותי נהגו לברך ברפת המזון ולסליק השלחן.

ו. אנחנו מקפידים שלא לעזרות התבשיל רותח מבלוי של פסח לכלי חמץ, דעתנו שמערה מזה לזה מהחבר בליל חמש לכלי של פסח. אלא

או בשתיית יין, ואחרי כן מזמרים כל הזרירות שנותרים בסעודת שלישית, ולאأكل הרבה.

כ. אם חושש שנדקקו פוררים בבגדי ממאכל השבת, ודאי שטוהר להמלחף הבגדים לכבוד החג. כא. מתר לישן בשבת בכדי שהיא לו כה להשאר במווצאי שבת שזהليل הספר ערוץ. אבל בתנאי שלא יגיד בכך שהולך לישן כדי שהיא ערני בליל הספר.

כב. העוצה ערובי חצרות בערב שבת, יעשה בשנה זו בערב שבת ויעשוו במצוה (משום שהחאה ראוייה למאכל לקטו). ואם עשה הערב בלחם, יאכל את הלחם בשבת.

ז. הכנסתليل הספר בשבת וערוב שבת: אסור להכניס בשבת שעומד דבר לצרף הספר, משום אסור הכהנה. אלא יכין הכל מערב שבת כגון עשיית החרסת, בדיקת העלים של המדור, פרוד המדור. וכל דבר שייש בכהנה משפט ליום טוב אסור.

יח. יזהר שלא ישאיר המדור במקומות כל השבת שלא יהיה כבוש, כי בכבוש לא יצא. יט. וגם בענין הלבוש, לא יתלבש בשבת לכבוד החג. אלא מוקדם בזמנים يتלבש, שנום יהיה

הלכות והנהגות ליל הספר:

ג. אבותינו ורבותינו הקדושים היו משתדלים בכל כוחם, שליל הספר יהיה ערוך בכלים נאים ביותר, ברב עם הדרת מלך. וכמה שיכל יותר לפאר ולהדר את שולחן הספר.

ד. כתוב בשו"ע (שם, ס"ב) יסדר שולחנו יפה מכלים נאים כפי כוחו. ובפשתות הפונה שהכלים שצירה להן יהיו כלים נאים.

אכן ב מהרי"ל (ב"ה ההגדה) כתוב, שאפילו כלים הממושכנים בידי מן הגויים, מותר לשימוש על שולחן מיוחד לשמוח בראיהם. וכותב בחק יעקב (ס"ק ד) דמשמעות מהרי"ל שמתיר לשימוש על שולחן מיוחד לרואותם, בלי שימוש. ומשמע לרואותם בלי שימוש.

וינה יש מפקדים שכלי או חפץ של גוי שניתן בהשאלה לא להשתמש בו, כי הכה של הפטירה אחרא עליהם. וביל פסה מתיירים, משום שביליה זה איןכח למיזיקים

ה. ובספר ויגד משה (סימן א) הובא בשם הגאון רבי הלל מקלמאי זוק"ל, שנוהג לעטר את השולחן הספר עם כל חבוריו שהוא לו וכן בכתוב י"ד, ואמר דוד המלך אומר: "טוב לי תורה פיך מאלפי זהב וכסף" והדברי תורה הם טובים מכל הכלים מזהב שבבולם.

עריבת השוו"ח:

א. זכרים אלו את הימים האחרונים בחיו של מר זקנין זוק"ל, איך הקפיד בשארית כוחתו על "זה אליו ואנו ה" שביבאו לו מהו"ל בגדים חדשים לברך שהחינו, בזמן בדיקת חמץ ובזה ליצאת ידי חובה. איך השלחן מבועז يوم מוקן הוא, בידיו הקדושות הקפיד לעמוד על המלאכה שהכל יהיה דבר בדבר על עצמו, בני מלאכים ממש.

ובכל רגע היה מזהיר את בני ביתו, הקב"ה עם פמליה של מעלה יורדים בליל הספר, תזהרו תעשו הכל באימה וביראה ובשלמות גדולה. וזה מדבר הרבה על תשובה מהאהבה, שזה עבוזת היום של ליל הספר, לקבל עול מלכות שמים אהבה, ואז השכר כפול ומכפל, שעוזנות נעשות כזכיות, ורק מלך רחמן יכול לעשות דבר הנadol הזה.

ב. מובא בשו"ע ול' תעב ס"א) יהיה שולחנו ערוך מבועז يوم כדי לאכול מיד בשתחشر. ובספר מאמר המנגנים ל מהרי"י חאנז הובא, דיש נהגין להכניס השלחן שעוזין בו הספר ג' ימים קודם חג הפסח,ذكر לקרבן פסה שהוא מבקרים אותו שלושה ימים קודם הפסח.

ובספר "ילקוט אברהם" (סימן תעב) כתוב יותר על דרך נגלה, דבריו דאמרו שהלילה הזה ביום יאיר, והוה נהיר לילה כיומה דתקופת תמוז, כדאיתא בזוהר הקדוש (ח'ב, דף לח ע"ב), על כן כדי לרמזו נס גדול זה, ומדליקין נרות גדולים ויפים וקורין אותו מה נשנה, כי הלילה הזאת נשנה מכל הלילות.

ומה טוב כל בני הקהילה הקדושה ידליקו על שולחן הסדר נר מיוחד, וייחדו אותו מפה ולהבא עד בית גואל צדק, יקרה נר מה נשנה, והאוד הנגדל הזה יאיר علينا כל הימים.

סדר הקשלה:

ט. הנה מובא בגמרא (פסחים קיד) הביאו לפניו לפניו בעל הבית קודם אמרית ההגדה מצה וחروسת ושני התבשילים.

והענין מה שסביראין אותו הדברים עוד קודם אמרית ההגדה, נתבאר היטב בשוער הרב (סימן תעג, סעיף כ) המצאה משווים שדרשו "לחם עזני" לחם שעוני עלייו דברים הרבה, דהיינו אמרית ההגדה. ועוד נאמר "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר" לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרוד מונחים לפניך.

לפיכך צרייך שיהא גם המדור לפניו בשעת אמרית ההגדה. ועוד צרייך לומר עלייו מרוד זה וכו'.

ותיקנו שייהי לפניו חerosisת בשעת אמרית ההגדה, שהחרוסת היא זכר לטיט, לך צרייך להיות על השולחן בשעה שמספר שעבוד מצרים.

ועכשו שחרב בית המקדש תיקנו חכמים שיהיו על השולחן בשעת אמרית ההגדה ב' מיני התבשילים, א' זכר לפסח וא' זכר לחגינה.

ו. והנה מובא בגמרא הביאו לפניו וכו', ולא נזכר כלום מקורה. ועיין גם ברמב"ם (הלכות חמץ למצה פ"ח, ה"א) שכותב מביאין שולחן ערוך ועליו מרוד וכו'. אבל בשאר הראשונים, וכן בטור ובשוער (סימן תעג) כתבו שסביראין לפניו בעל הבית קערה שישש בה מצה וכו'.

ו. ונחוג בבית אבותי הקדושים, שבليل הסדר לא לסדר את השולחן על ידי פעלים גויים, אלא רק על ידי יהודים. וכן מובא ב"יסוד יוסף" (פרק זה חיללה לתקן הסיבה על ידי שפחה נוכרית, כי אם ישראלית, ועיין בכך אברהם (ס"ס תשז). ומה טוב מאד על ידי ישראלית הטהורה, ומכל שכן בחולה שלא ראתה נדות עדין, פשוטא טוב וחשיבות מאוד.

(חורים אלו בבית מוד זקני הקודש וצוק"ל, ששולחן הסדר הי מסדרים הנכבדים והנכבדות הקטנים) ובסידור ה"חטם סופר" הובא, שה"חטם סופר" היה מסדר עצמו את השולחן.

ז. ונחוג אבותינו ורבותינו להניח על השולחן של הסדר שושנים. ורבינו חיים פלאני בספרו "נפש החיים" (אות ש' ערך שושנה) נתן טעם שנוחגים להניח שושנה בשולחן בليل הסדר, על פי מה שמובא במדרש על הפסוק: "כשושנה בין החוחים", מה שושנה מתקנת לשבותות וימים טובים, כך ישראל מתקנים לנאהה של מחר. ואם כן, פסק נאה ויאה להיות מרובה בשביבו, כי הוא יום טוב ומוקן לנאהה.

ח. מובא ברבינו ה"בני יששכר" (ניסן מאמר ה, אות כ"א) נהוג בתפוצות ישראל לעשות נר מיוחד לסדר ליל פסח, וקורין אותו נר מה נשנה, ודבר חשוב עם סודות גדולים דבר זה.

ואפשר לבאר על פי דברי המקובל הנadol בעל ברית כהונת עולם" על שאלת הבן ששולאל בלשון מה נשנה הלילה הזאת וכו', כי בכל הלילות, בכל השנה. הנה לילה הוא בבחינת נוקבא שם ב"ז, ומהיום חיבור הדוכרא שם מה. חיבור מה ב"ז נקרא "זמן" במספרו.

והנה הלילה הזאת נאמר בתורה במספרו מה ב"ז, כי הלילה הזאת נשנה מכל הלילות שמתהבר מה עם ב"ז. ועל כן "הבן" שואל "מה" נשנה הלילה הזאת, עכ"ד ע"ש. על כן אמרו שהלילה הזאת הוא לילה ביום יאיר, ומעטה תבין מנהג ישראל, מכנים נר וקורין אותו נר מה נשנה.

דייש לדקדק מאד לסדר הכל על הקערה ולא על השולחן, כי הקערה משלימה לעשר ספירות, וכבר האריך רבנו ה"בן איש חי" בספרו "עוד יוסף חי" (פ' צו' אות י-יב).

יא. והנה לשון השו"ע מבאים לפני בעל הבית קערה שיש בה שלוש מצות ומידור וחروسת וכו', וכן הוא בטoor. מובהר דהמצות מניחים בקערה אחת עם שאר המינימ. וכן הוא להדייא במחרייל. וכן כתב רבנו האר"י הקדוש זצוק"ל (פרי עז חיים, פ"ז) דהקערה עצמה שפוללה כולם היא המלכות, והיינו גם המצות כմבואר שם. וכן כתב בסדורו "תפילה ישירה".

אבל במחרייל (סדר המתגה, אות טז) הובא בשם רבנו המחרך"ש שהיה נהג להניח את הירקות ואת הח:right>ROSOSHT שבח המצות, כדי שיישארו לפניו בעוצר קערה שבת המצות, עי"ש.

ולקוזרים אמר ברור, הנה מנהג אבותינו ורבותינו قدעת רבנו האר"י הקדוש זצוק"ל שמניחים הכל בקערה.

יב. הנה כתב ב"חיי אדם" (כלל קל, סדר בקערה) יניח בקערה ג' מצות וכיסה אותם במקסה כמו בשבת ויום טוב. אך מה שנוהגים לכרוך המצות ומיניהם המטפתת בין מצה למצה ומנגג בזרות הוא. וכן הובא ב"אורחות חיים" (ס"י תעג, אות ו) בשם ספר "מאורי אור" דהמשימין סמרטווט בין כל אחד ואחד מ-ג' מצות יתר כנטול, ובלבול הדעת. וכדבריהם מובהר גם באגדת "مبرך" שכחן רק לכוסות.

אבל ב"תוספות חיים" (ס"ק) כתב על דבריו ה"חיי אדם" דלא ניחא להו למרייתו לומר hei על מנהגם של ישראל, דמניג זה נזיף בסדור הרב יעקב קאפל, וכחוב טעם על זה כי המצות של הקערה כל מצה ומצה היא מצוה בפני עצמה ורומיים לכונה מיוחדת, ולכן צריך להפסיק בין כל אחת ואחת. מה שאין כן בחלות של שבת,

ועיו בספר "וינד משה" (סימן ב, אות ד) שכחן דליי הנראה המנהג נתהזה מהא דמובהר בגמרה שעוקרין את השולחן לפני מי שאומר המתגה, והיינו שאחר שהביאו לפני מי שאומר המתגה השולחן שעליו אותו הדברים, שוב עוקרין אותו מלפני כדי שייראו התינוקות וישאלו.

וכתבו הראשונים דדווקא להן שריו אוכלם כל א' על שולחן קטן מיוחד לפניו, היו נהגין לעקור השולחן. אבל שלנו שהם גדולים, נהגו לסליק הקערה דליהי עיקרית השולחן.

ועל כן בזמן הש"ס שעקרו השולחן, לא הוצרכו להניח אותם הדברים בתוך הקערה, אבל אנו שיש לנו שולחנות גדולים, הוצרכו לתת המצה ויתר הדברים בתוך קערה, כדי שיוכלו לסליק ולהחזירו בנקל.

וכן נראה להדייא במחרייל (סדר המתגה, אות י) שכחן דכל אלו המינים הג' מצות והתבשילים והירקות וח:right>ROSOSHT מונחים בקערה, לאפוקי מאותן אשר מונחים מקצתן על גבי השולחן חוץ לקערה שאיך תחשב אז עיקרית הקערה במקום עיקרית שלחן אם נשארו דברים שם ע"כ.

ולפי זה, מה שכחן ב" מגן אברהם" (סימן תעג, ס"ק כה) דעלכשו לא נהגו להסרים, משווים דאין היכר לתינוקות בזה שיעדים שאלוי הדברים לא ניתנו על השולחן לצער אכילה. אם כן, אין צורך להניח אותן הדברים בתוך קערה.

אכן אף אם נאמר כן על דעת נגלה, אבל כבר גילה לנו רבנו האר"י הקדוש זצוק"ל סדר הקערה על דרך נסתר כדמות בא"ר היטב" (סימן תעג סק"ח), וכחוב שסידור הקערה הן כנגד הי' ספירות, והקערה עצמה היא המלכות.

וכן המתר"ל בתגודה שלו כתב בזה דהקערה רומזת על המדרגות הנקראות "כתר" וכו' עי"ש. אם כן, בודאי צריך לדקדק להניח כל אותן הדברים בתוך קערה דווקא.

ושוב מצאתי כן גם בהגה על ספר "סדר היום"

המיומן, ויש סמר לימין מהזוהר הקדוש בפסח הוא דרועא ימינא ע"כ.

ומנהג אבותינו הקדושים לעשות זרע של טלה, ואם אין טלה כל זרע אחר.

ובעינינו הביצה המנחת בקערה נאכלת על ידי בכור המשפחה למחرات. ואם אין בכור, אבי המשפחה אוכל.

יד. האם כל המסובין יקחו קערה או רק בעל הבית? הנה איתא בגמרא (פסחים קטו) אמר רב שימי בר אשיה, מצה לפני כל אחד ואחד, מרווד לפני כל אחד ואחד, וחרוסת לפני כל אחד ואחד, מרווד ואחד, וכו'. רב הונא אומר, כולנו נמי לפני מי שאומר הגדרה.

ועיין ברשב"ם (ד"ה מצה לפני) דהאידנא שכולם אוכליין על שולחן אחד, לכולי עולם אין עיר כי אם מי שעשויה הסדר. וכן כתוב הטור (ס"י תען) דאין עיר להביא קערה אלא לפני בעל הבית, וכן הוא דעת כל הפוסקים.

והנה לשון הגמרא, כולנו נמי לפני מי שאומר הגדרה, ופירש הר"ן שדרבן היה שאחד אומר הגדרה ואחרים שומעין. וזה לשון השו"ע הרב סימן תען, סעיף כד) אין עיר להביא אלא לפני בני הבית שנן יוצאיו בשמיעה מבעל הבית, או עיר שישיו דברים אלו לפנייהם, עכ"ל.

והנה במקום שבל אחד קורא את ההגדה אחרי בעל הבית, טוב שלכל אחד שנסחי יכח קערה ונינה לפניו, אך במקום שטורה הדבר, לא יזכה ודי ומספיק בבעל הבית שייש לו קערה לפניו.

טו. והנה במשנה משמע, שאין מביאין המצאה ושאר המינים אלא אחר טיבול ראשון. וכן הטור ובשו"ע (ס"י תען, ס"ה-ס"ו) כתבו שמביאין הקערה קודם לטיבול, תיכף אחר קידוש.

ובב"ח (סימן תפ"ו, ס"ב) כתוב לישב גם לשוז המשנה, כדי שלא יהיה סתירה לדברי הטור והשו"ע. ובאמת לפי מה שכתב הטור ובשו"ע,

כל החולות הם מצוה אחת ורומיים על פי הסוד לכונה אחת, ولكن די במדה אחת. וכן נהג הרבה בעל התוספות يوم טוב על המשניות, וכן נהגים בכל תפוצות ישראל ע"כ.

וכן היה מנהגו של הגאון מר"ם אש, וכן מובה שרבענו רבי יואל מسطמאר צוק"ל היו מונחים המשנות ב-ג' כסין מחולקין, מכל מקום קודם ברכת המוציא הניח כל המצאות לתוך כיס אחד. וכן נהגו אבותינו ורבותינו שהיו מבדילים בין כל מצה ומצה, שכל מצה מצוה בפני עצמה.

יג. הנה כתב בטדור (סימן תען) ב' תבשילין אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה, מאיזה מין שירצת. וננהג בבשר ובביצה, וננהג ליקח זרע רמז "ובזרע נתויה". ובטדור (סימן תפ"ו) מבואר ליקח זרע של טלה. וכן כתב ה"בית יוסף" (ס"י תעג, ועיין בכך חמימים ס"ק ס").

וכן הזהיר על זה ב"יסוד ושורש העובדה" (חובת המועדות, פ"ד), ומכל מקום כתוב דרוב נשים עושים צוואר של עוף לזרע. וכן כתוב בפרי מגדים (סימן תעג, א"א סק"ז) שננהג קצר מפרקת של עוף עם בשר שעליו, וככתוב שאין ידוע לוطعم למה לוקחים דוקא מפרקת של עוף, דמה לי זה או שאר בשר.

ובספר "אוצר יד חמימים" (אות חשי"ב) כתוב סמר למנהג זה דכתיב בספר האורה לרשי" שמה שאיתא בגמרא חרוסת זכר לתרופה, שהיו נתפסים מפרקתם של ישראל מהחומר שהיו סובלים על כתפיהם, ועל שם זה לוקחים מפרקת.

ובספר "חוקי חיים" (סימן תען) כתוב טעם אחר למנהג זה, על פי מה שכתב ב"ליקוטי תורה" (פרשת וישב, ובשער חג המצאות) שינייקת פרעה היה מעורף, על כן צריך לעשות זכר לזה, עיין שם. אמנם בהרבה מקומות נוטלין ירך של עוף או כנף של עוף, שדומה לזרע של בהמה. ועיין ב"זינגד משה" (סימן ג', סק"ג) כתוב בהגדה חיים לדראש, פה עירנו ירצו ולא יגעו להמציא זרע

רְבָנֵנוּ הַקָּדוֹשׁ רְبִי יוֹאֵל זִצְוקָן לֹא לְבָשׂוּ כֵּל
הַמְּסֻבִּין לְבָנָן, אֶלָּא רְקַדְתָּם הַקָּדוֹשׁ זִצְוקָן לְבָנָן.

וְהַנֶּה נְחֹזֶק וְגַתְחֹזֶק בְּקַהְיָלְתָנוּ הַקָּדוֹשָׁה, שְׁפָולִם
מִקְבָּלִים עַלְيָהָם עַזְלָל מַלְכֹות שְׁמִים בְּבָנֵינוּ לְבָנָן.

יְה. הַקָּדוֹמִים הֵיוּ נְוַתְנִים סִימְנִים, קָדְשׁוּ וּרְחָצָא,
כְּרָפָס, יְחָצָא, מְגִיד, רְחָצָה, מְוֹצִיאָה מְצָהָא, מְרוֹרָה,
כּוֹרָה, שְׁלָחוֹן עֲוֹרָה, צְפָונָה, בְּרָרָה, הַלְּלָה, גְּרָצָה.

יְט. הַנֶּה כְּתָב בְּ"יְסָוד וּשְׁוֹרֶשׁ הַעֲבוֹדָה" (חוּבָת
הַמוּעָדּוֹת, פ' 2) סִימְנָא מִילְתָּא הִיא בְּהָנִי חַמְשָׁה
עַשֶּׂר מִילְות שֶׁל הַסְּדָר קָדְשׁוּ וּרְחָצָא וּכְלָא, כִּי גְּרָמָזָו
בְּסּוֹדוֹת גְּדוֹלִים וּגְנַפְלָאִים מְאוֹד. וְהַנֶּה בְּעַבוֹדָה זוּ
יֹאמֶר גַּם סִימְנָה בְּפָה מְלָא, דְּהַיָּנוּ קָדָם הַקִּידּוֹשׁ
יֹאמֶר בְּפָה מְלָא, קָדְשׁוּ. וּקָדָם תְּרַחְיָה הַרְאָשׁוֹנוֹ
יֹאמֶר וּרְחָצָא, וּכְנָן כֵּל הַסְּדָר.

וּכְנָן כְּתוּב בַּסְּדָר הַיְעָבָ"ץ וַיֵּשׁ מִקּוּמוֹת שְׁנוֹתָגִים
לוּמָד פָּלָל הַסִּימְנִים יְחִיד לְפָנֵי הַסְּדָר, לְבָד מָה
שָׁאוּמָרִים שׁוּבָבָל אֶחָד בַּמְקוֹמוֹ.

וּכְרָנָהָנוּ אֲבוֹתֵינוּ וּרְבָוטֵינוּ לְהַדְגִּישׁ בְּכָל סִימְן בְּקָול,
וְכָל הַמְּסֻבִּים חֹזְרִים אַחֲרֵי הַסִּימְן שָׁאָמָר בְּעַל
הַבַּיִת קָדְשׁוּ בְּקָול, וּרְחָצָא בְּקָול וּכְלָא.

כ. לְחַלֵּק לִילְדִים אֲנוֹזִים בְּלִיל הַסְּדָר. הַנֶּה מוּבָא
בְּגַמְרָא (פְּסָחִים, דף קט) תְּנוּ רְבָנֵנוּ הַכֶּל חַיְבָנוּ
בְּאַרְבָּעָ כּוֹסֹת הַלְּלָה, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נְשִׁים
וְאֶחָד תִּינּוֹקָת. אָמָר רְבִי יְהוּדָה, וְכִי מֵה תֹּועֵלֶת יִשְׁתַּחַוו
לְתִינּוֹקָת בּוּין, אֶלָּא מְחַלְקֵנוּ לְהָנָן קְלִיּוֹת וְאֲנוֹזִים.
וְכָנָן נְפָסָק בְּטוּרָה וּשְׁוּעָע (ס"ס תעב) דְּמַצּוֹה לְחַלֵּק
לְתִינּוֹקָת קְלִיּוֹת וְאֲנוֹזִים, כִּדי שִׁירָאָו שִׁינָּיו^{וְיִשְׁאָלוּ}. וְהַנֶּה רְבִים אַיִן נְזָהָרִים בָּזָה וְהַוָּא פָּלָא,
דְּהָרִי עַנְיָן זה מִבְואָר בְּשָׁס וּבְשָׁוּעָע.

וַיִּזְקֹוּ מְחֹזְקִים בְּקַהְיָלְתָנוּ הַקָּדוֹשָׁה, לְהַקְפִּיד
לְחַלֵּק לִילְדִים אֲנוֹזִים. וְאֶפְךְ שְׁמָכִינִים גַּם לִילְדִים
אַרְבָּעָ כּוֹסֹת, שְׁהִיָּנוּ חֹשְׁבִים שְׁדָעָת רְבִי יְהוּדָה
לְחַלֵּק אֲנוֹזִים לִילְדִים בָּمִקּוֹם אַרְבָּעָ כּוֹסֹת, וְדָעָת
תְּנָא קְמָא לְהַכִּין לָהֶם אַרְבָּעָ כּוֹסֹת וְלֹא אֲנוֹזִים.
אֶךְ תְּבוֹא בְּרָכָה גַּם לְהַכִּין אַרְבָּעָ כּוֹסֹת וְגַם
לְחַלֵּק אֲנוֹזִים, דְּמָנָגָן קָדוֹם הוּא, וּזְדָא שְׁפָסוֹדָת
וְהַנֶּה בְּהַגְּדָה "דְּבָרֵי יוֹאֵל" (אות צ) הַזָּבָא, שְׁאַצְלָ

דָּגָם הַכְּרָפָס יְהִי מִזְנָה בְּקָעָרָה, וְלְדָעָת הַרְמָ"א
גַּם הַמִּי מַלְתָּה, אֶזְזֶלְמָא צְרִיךְ לְהַבִּיא בְּקָעָרָה
קָוְדָם הַשְּׁיבָוֹל.

אָבָל בְּ"פְּרִי מְגִדִּים" (סִימְן חָפוֹ, מש"ז ס"ק א) כְּתָב
דָּאָנוּ נְוַהְגֵנוּ לְהַבִּיא בְּקָעָרָה וְכָל מָה שְׁצִירִיךְ קָוְדָם
הַקִּידּוֹשׁ, וְכָךְ כְּתָב אֶבְוָדָרָה (פֶּסֶח, הַסְּדָר תְּרָאָשׁוֹן).
וּבְמִיטה מִשְׁאָה (סִימְן תְּרָח) מְשֻׁמָּע שִׁיעַשׁ לְסָדָר
הַקָּעָרָה עַד קָוְדָם שְׁיִלְרָה לְבֵית הַכְּנָסָת, וְכָن מְשֻׁמָּע
בְּ"עַבּוֹדָת הַקָּדוֹשׁ" בְּמַוְרָה בְּאַצְבָּע (סִימְן רֹו).

וְכָךְ יַקְפִּידוּ לְסָדָר בְּקָעָרָה לִפְנֵי שְׁהַולְכִים לְבֵית
הַכְּנָסָת, וַיַּדְעַ הָאָדָם שְׁפָסוֹדָת נְשָׁגָבִים טָמוּנִים
בְּכָל עַנְיָן בְּקָעָרָה.

עריכת הסדר:

טו. מְנַגֵּן אֲבוֹתֵינוּ בַּיָּדֵינוּ שְׁבָלִיל הַסְּדָר לְזָבְשִׁים
בְּגָדִי לְבָנָן וּעוֹמְדִים כְּמַלְאָכִים. דִּיזְעוֹ דְּבָכָל לִיל
הַסְּדָר הַקְּבָ"ה יָרַד עַם פְּמַלְיהָ שְׁלֹו לְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, וּמְשַׁתְּבָחַה הַקְּבָ"ה עַל שְׁמַהְלָלִים וּמְשַׁבְּחִים
אֶת הַקְּבָ"ה. וְלֹכְן שְׁלָא נְהִיה שׁוֹנִים מִן הַצְּבָוֹר,
וְלֹא כְּחַתְּנוּ בְּבֵית הָאָבָל אָז אָבָל בְּבֵית חַתְּנוֹם,
לְזָבְשִׁים בְּגָדִי לְבָנָן לְכֹבֵד הָאוֹרָחִים הַהְדּוּרִים,
שָׁבָאים לְבִיתָתוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּלִיל הַסְּדָר.

יז. בְּלִבְיָשָׁת בְּגָדִים לְבָנִים בְּלִיל הַסְּדָר, הַנֶּה מוּבָא
בְּפּוֹסִיקִים וּבְסְפָרִים הַקִּידּוֹשִׁים כִּמָּה סִיבּוֹת מְדוֹעָ
לְלִבְוֹשׁ בְּגָדִים לְבָנִים בְּפֶסֶח.

וְאֶחָד מִן הַطְּעִמִּים, שְׁזָה דָּרָךְ חֲרוֹת. וְהַט"ז (ס'
תַּעַב, ס"ק ג) כְּתָב שְׁהָוָא שְׁלָא תְּזוּחָה דַעַתָּו עַל
מִפְנֵי הַשְּׁמָחָה עַל כָּן יַלְבִּשׁ הַבָּגֵד הַלְּבָנָן שְׁמַסְמָן
בְּגָדִי מְתִים.

וְהַמְּהָרָל" (דְּבָרֵי נְגִידִים) כְּתָב שְׁעֻנוּ לְבָנָן הוּא גְּנוּן
פְּשָׁוֹט בְּלִי שָׁוֹם הַרְכָּבָה, וְזָה מַוְרָה שְׁהַגְּאֹולָה
הִיְתָה מִצְדָּא עַולְמָה הַעֲלִיוֹן הַנְּגָבָל וּהַפְּשָׁוֹט בְּכָח
אִתְּעָרוֹתָא דְּלָעַילָא, וְלֹא מִצְדָּא שָׁוֹם עַולְמָה הַמְּוֹרָכָב.
(וְעוֹד מוּבָא בְּ"אַמְּרוּ פְנַחַס" אַזְתָּה קְפָא, וּבְתוֹרָת מִשְׁאָה לְפֶסֶח
מְהַדּוֹרָא רְבִיעָא דְּהָה טָעַם לִמְנָה, וּבְנוֹיגֵד מִשְׁאָה סִימְן יְבָ)

יסב כל הסעודה. אמן ב"פרי חדש" (ס"ז) כתוב דיליכא אלא מצוה מן המובהר דכן משמע לשונו הרמב"ם. וכן כתוב ב"חיק יעקב" (ס"ק ט), וכן כתוב מפורש ב"כל בו" (כללו), שבשאר אכילת הסיבה רשות, ואם הסב הרי זה משובה.

קדש:

cad. נהגו אבותינו ורבותינו הקדושים צוק"ל שבעל הבית וכן כל המסתבים לא מזוגים את הocus, אלא כל אחד ימозג לחברו שהוא מנהג חרות וגדולה.

והנה כתוב ב"דרבי משה" (סימן תפ"ו, ס"א) בשם מהרי"ב דמי שעושה הסדר לא ימوزג בעצמו, אלא אחר ימوزג דרך חרות. וכן נפסק ברמ"א (סימן תעג, ס"א).

והנה ב"תוספות חיים" על ה"חיי אדם" (כלל קל, ס"ק יא בהג"ה) הובא דבහשלמת שערית תשובה הנדפס האሪיך שדווקא בזמן שנייה היה חזק והיו עריכים למזוג במים וכן אין זה כבוד לבעל הבית, אבל בינותו שלנו שאנים עריכים למזוג במים, בודאי עדיף שבעל הבית בעצמו ימوزג הocus יין, ומזויה בו יותר מבשלוחו.

אבל מהפסקים לא משמע כן, וכן המנהג לדקדק שלא למזוג בעצמו אפילו בינותו שלנו, ועיין ב"כף החיים" (סימן תעג, ס"ק לא). וכן נהגו אבותינו ורבותינו, שכל אחד מהמסובין מוזג הocus יין לחברו.

כה. הנה כתוב השו"ע (ס"י תעב, סט"ו) תינוקות שהגיעו לחינוך, מצווה ליתן לכל אחד כוסו לפניו. ועיין ב"חיק יעקב" (ס"ק כ) דהינו כשהוא בן חמיש או שט.

אבל ב מהרי"ל (סדר התנאה, ס"ט) כתוב שסוגיא דתלמודא משמע ליתן גם לתינוקות שלא הגיעו לחינוך. וכן משמע בסדר היום, וכן כתוב בפסח מעובין. ובמקור חיים כתוב שמנוגם היה להכין ארבע כוסות לפחות לתינוקות בני יומן.

והנה כתוב בעתרת זקנים (ס"ב) דבנו ובני ביתו

תורה גנזים בו.

כא. הסיבה, איך מסיבים בליל הסדר. מנהג אבותינו ורבותינו הקדושים, להסביר בליל הסדר בזורה שמנוגה כרויות תחת ידו השמאלית, ונשען עליהם לצד שמאל, מבלי שעניהם ראות על הפה.

והנה רמצינו בגמרא (ברכות דף מו; רשי"ד, ד"ה בזמו) שהיה מנהגם להסביר על המיטה ורגליהם על הארץ. וכן מצינו בגמרא (שבת מג: רשי"ד ד"ה למזגנא) שכל הסבטים כר' היה, יושב קצת ונשען קצת על שמאלו.

וכן מנהג העולם להסביר בדרך זו. וכן כתוב ב"דרבי חיים ושלום" (אות תרד) אמן בתנאה "חקל יצחק" כתוב, הסבוטיו היו במלא כומתו על מיטתו. וב"זיגד משה" (סימן ח, אות ד) כתוב דכן נהג הגה"ק בעל עצי חיים צוק"ל, בכל הסיבה שבأكلת מצה, וכן היה מנהגו של מורה הצדיק הנדול רבינו יואל מפטמר צוק"ל, כדモבא ב"דברי יואל" על הנדאה של פסח ע"כ.

כב. והנה הדברים שעריכים הסבה הן ארבע כוסות, שתי הcumים דאכילת מצה, כורה, ואפיקומן.

ובאכילת כרפס פלייני האחרונים אי צרייך הסיבה. דהגה האבודרham (פסח, סדר הראשון) ובקיצור ש"ע (ס' קיט, ס"ג) כתבו לצריך הסיבה. ובספר "דרבי משה" החדש הובא שכן תה נוהג המה"ם שיק.

אבל ב"шибולי הלקט" (шибולת ריח) ובמנגינים (סימן קיט, ס"ג) ו"מיטה משה" (ס"י תרכו) כתבו שאין צרייך הסיבה. וככתוב בליקוטי מהרי"ח (סדר הסימנים, כרפס) דכבר נהגו עלמא כהני תלתא סבי, לאכול הכרפס בלי הסיבה.

ולקוצרים אמר ברוך הנה לדעת רבנו ה"בן איש חי" (פ' צו, אות לב) ועוד מגדולי האחרונים הסיבה בכרפס רשות, אם רוצחה מיסב, אם לא איןנו מיסב.

כג. והנה ברמ"א (סימן תעב, סעיף ז) כתוב שלכתהילה

שלישי. אבל רבנו הרמ"א (שם) כתוב דמנוגת האשכנזים לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס, וכן המנוגת ברוב תפוצות ישראל.

ובענינו ברכה אחרונה, שווים דעת המחבר עם הרמ"א, שאין מברכין רק אחר כוס האחרון בלבד.

אבל בnimuki או"ח (ס"י תע"ד, ס"ק א) הובא שהגאון הקדוש מקומראן וצוק"ל בעל היכיל ברכה היה דרכו לברך על הגפן מיד אחרי קידוש. וטעמו היה כיון שמארכיבים בהגדה בדברי תורה והסיפור יציאת מצרים יותר משעה וחומש, זה הוא שימוש יעכול לדעת רשותי.

וגם לחולקים על רשותי שהשיעור עיכול הוא ושות, מכל מקום באכילה מועט גם הם יודו לרשותי שהשיעור שעה וחומש, ועל כן לא מהני הברכה الأخيرة בסוף הסדר על כוס ראשון. אמנם בנימוקי "אורח חיים" שם יישב מנהגנו, ועיין באשל אברהם".

והנה מנהג אבותינו ורבותינו שמברכים על כוס ראשון וכוס שלישיקדעת המחבר, וברכה الأخيرة בסוף כוס רביעית.

כט. הנה דעת מהרש"ל (בתחזקה סימן פט, הובא בחק יעקב ס"י תעג, ס"ק לד) דרך כוס ראשון וכוס שלישי ציריך שטיפה ומדחה. וכן הובא ב"דריכי משה" (סימן תפו, ס"ק ב) בשם מהרי"ב.

אבל בשם ה"תרומת הדשן" הביא שנגנו לשוטוף בין כוס לכוס. וכן כתוב ב"תוספות חיים" על "חיי אדם" (כלל קל, ס"ק לד) לטוב שיחיה לו kali מלא מים סמור לשולחן, כדי לשוטוף ולהדיח הcosaות בין כוס לכוס.

ורחץ:

לו. הנה כתוב השו"ע (ס"י תעג, ס"ו) נוטל ידיו לעזר טבול ראשון, ולא יברך על הגטילה. והטעם מבאר בטדור מושום דפליני הראשונים אם האדנא ציריך גטילה לדבר שטבונו במשקה, על כן מספק אין מברכין.

הקטנים סגי בכוס קטן שאינו מחזק רביעית. וכותב במסגרת השולחן (סימן קיט, סעיף א) בשם ספר הארץ חמדה, בכתנת העטרת זקנים, בקטן שלא הגיע לחינוך, דבגהיגע לחינוך ציריך בשיעור. וכותב דכו משמעות שאור הפסיקים, בקטן שהגיע לחינוך בעי שיעור.

וכו כתוב מפורש ב מהרי"ל (שם) וכן מבאר הריטב"א בראש מסכת סוכה (ד"ה א"ר יהודה) בקטן שמחנכים אותו למצות, יש להנכו לעשות בהכשר גמור בגודל, דלמא ATI למסרך לכשינDEL שלא לעשותו בפרטיו ודקדוקיו.

מכל מקום כתוב המשנה בירושה (ס"ק ז) דיש לומר דאיין ציריך לשוחות רק כמלוא לוגמו דידה. אבל בעורור השולחן (ס"ק טו) הבין דברי העטרת זקנים כפישטו דגמ בקטן שהגיע לחינוך אין ציריך שיעור, וסגי בכוס קטן. וכן כתוב בשורת כונת הלב (סימן ח).

והנה דעת אבותינו ורבותינו הקדושים שהיו מייחדים לכל קטן אפילו שלא הגיע לחינוך ארבע כוסות עם השיעור בגודל. וכל המקפיד בדבר זה תבואה עליון ברכה.

כו. אבותינו ורבותינו נהגו לפתח הקדוש שלليل הסדר בפסוקים האלו, "ליל שמרם הוא לה להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה זהה לה שמרם לכל בני ישראל לדורותם".

כז. הנה נהנו בבית אבותינו הקדושים שלhalb המסביר מקדשים בלחש אחרי בעל הבית. כה. נהגו אבותינו ורבותינו וצוק"ל לברך בזרא פרי הגפן על הcosa הראשונה וпотרים את השניתה. וחוזרים ומברכים על הcosa השלישית לאחר ברכת המזון, ופטורים את הרביעית.

ברכה الأخيرة יברך רק על הcosa הרביעית, כיון שcosa ראשונה ושניתה נפטרים בברכת המזון, ולאחר כוס שלישיית אינו מברך ברכה الأخيرة. דינה דעת המחבר (סימן תע"ד, ס"א) שאין מברכים ברכה ראשונה כי אם על כוס ראשון ועל כוס

לב. מנהג אבותינו ורבותינו שכל אחד מנו המסבים על שולחן הסדר מברך לעצמו "בורא פרי הארץ" על הכרפס, ואין סומכים על ברכתו של בעל הבית, ואין מה לחוש לזה משום ברכה שאינה ערכיה.

לג. אין נהגים לטבל הכרפס בחמץ או בחרסת, אלא במי מלח בלבד.

לד. והנה רבנו ה"בן איש חי" (פרק צו, אות לב) כתב שלא יאכל כל הכרפס שיש בקערה, אלא ישאר בקערה מהכרפס עד אחר המוציא,ذرיך שהיה סוד הקערה שלם עד לאחר אכילת מצה ומרור.

וכן כתב ב"כף החיים" (אות נב) וב"דרכי חיים ושלום" (אות תקו) כתב דהקערה עם המינים נשארת על השולחן עד אחר הסדר.

ובויגד משה" (סימן יז, אות כב) הובא שכן הוא מנהג בעליו וסקווירא, וכן נהגו אבותי ורבותי להשאר מהקערה על השולחן.

יחז:

לה. קדם קריית ההגדה נוטל המצחה האמצעית ובוצעו אותה לשתיים. ח齊ה האחד שומרה לאפיקומן ונונתנה תחת המפה, וח齊ה השני ישים בין שתי השלימות. ויש שנוהגים להקפיד לבצע המצחה באופן שני החקקים יוצרים את האות "ה".

והנה הענין מה שבוצעים במצחה משום שעריך לקים מצות אכילת מצה בלחם עני, ודרךו של עני בפרוסה. ובוצעים המצחה דוקא קדם מגיד כדי שיאמר עליה היא לחמא עני. וכותב הפרי מגדים (ס"י תעג, א"א, סק"כ) דיבצענה דוקא ביד ולא בסכין כדרך שהענין עוזשה.

ומה שאין מבאים לכתילה מצה פרוסה, כבר עמד בזה מהר"ל (תשובה סימן פח) וזה לשונו יכח האמצעי שלמה, אף שהוא לפרוּסה עומדת ויש להם מיטה זולתו, מכל מקום להדור מצה

וכותב בט"ז (ס"ק ז) דמכאן יש תוכחה מוגלה לאוֹתן שאין נזהרים בכל השנה לטל קדם שיאכל דבר שטבולו במשקה, דמה נשתנה הלילה זהה מכל הימים שבשנה. ואם בא לטהר עצמו בלילה זו, היה לה ליה להזהר על כל פנים בעשרה ימי תשובה שנזהרים לאכל פת של ישראל דוקא, אלא ודאי שאין כאן אלא חסרון זהירות, ואין מדוקדים להשווות מdotיהם עכ"ל.

אבל ב"חיק יעקב" (ס"ק כח) מישב מנהג העולם, דמה שנוהגים לטל בליל זה אינו משום דבר שטבולו במשקה, דבזה סומכים העולם על הראשונים שסוברים שהיו אין ערך לטbel על דבר שטבולו במשקה (ופרט שאוכלים פחות מחייב), עין בבאור הלכה ד"ה פחות מחייב). אלא זה שנוטלים הוא כאחד מהשנויים שמשנים בליל הסדר בכך שהתינוקות ישאלו.

ונפקא מנה בין שני הטעמים, דלטעם הראשון שהנטילה משום דבר שטבולו במשקה אם כך כל המסבים ערכיים גטילה. וכך כתב מהר"ל (סדר הגדה ס"ח), וכן כתב בסדר היום, ובמסגרת השולחן (סימן קיט, סעיף ג).

אבל לטעם ה"חיק יעקב" דאין אלא לשם שני,aggi במה שבבעל הבית נוטל את ידיו. וכן הובא ב מהר"ל בשם מהר"ש, וכן כתב במקור חיים בשם הגאון הקדוש בעל מקדשות يوم טוב שאמר בשם רבנו הדברי חיים צוק"ל דעתילת ידים לטבילה הכרפס אין ערך רק גדול המסבים, והוא מוציא את כלם גם בכוונות.

ומנהג אבותינו ורבותינו כדעת הפוסקים שכל המסבים נוטלים את ידים. והארכו בזה במקום אחר, וכך יקפידו בקהילתנו הקדושה.

לא. אף לאוֹתם אנשים שלא מקפידים בכל ימות השנה לטל ידים קדם אכילה של דבר שטבולו במשקה, מכל מקום בליל הסדר נוטלים הידיים לאכילת הכרפס, כיון שהוא חלק מהשנויים שעושים בליל זה, כדי שיישאלו התינוקות.

והנה דעת רבנו האר"י זצוק"ל (פע"ח שער כא, פ"ג) דיחלקנו לאמצעית צורת ד'-ו. וציויר של ו' ינימ' לאפיקומן וצורת ד' ינימ' בין המצות.

ובהגדת ערב פסח (בענין ייחז, אות ט) הבין שהבציעה עירך שתיה בפועל חלק אחד כצורת ו' וחלק אחר בצורת ד' עם צروف הפונה. אמן בинф חמימים (ס"ק קיח) כתוב אכן עירך לעשיות צורת ד' ו' ממש, אלא רק בכוונה בלבד. וכן הוא להדיא בברכי יוסף (סימן שם אות ד, וסימן תסאות ג).

והנה כתוב במגן אברהם (סימן תעג, ס"ק כב) ויש לה. והנה כתוב במנגן אברהם (סימן תעג, ס"ק כב) ויש שנונחים אותה על כתפייהן זכר ליציאת מצרים. ובאמת מנהג זה כתוב מהרש"ל בתשובות (סימן פח) אצל אכילת האפיקומן, וזה לשונו אחר האכילה יוציא מטמון, דהיינו האפיקומן כמו שהוא כרוך במטה, וישלשל לאחוריו, וכך בביתו ארבע אמות ויאמר כך היו אבותינו הולכין משארותם צורותם בשמלתם, עכ"ל.

וכך נהגו ברוב הקהילות במרזוקו לדברי מהרש"ל. ובинф חמימים (ס"ק קג) כתוב דמנוגנו לכרכ' אותו במטה ולקשרו בכתף התינוק, ואמר כך אומרים "הא לחמא עניא" וכו'. ואמר כך הולך התינוק ודופק על הדלת. ואומרים לו מי אתה, ואומר ישראל. ומאי באת, ואומר ממצרים. ולאין אתה הולך, ואומר לירושלים ע"ש.

لت. והנה בטור (שם) כתוב שיטון האפיקומן תחת המפה זכר לשארותם צורותם בשמלתם, ויתנו לאחד מן המשבין לשומרה.

אבל במהרי"ל (שם) כתוב דיניהם האפיקומן לפני עלי גבי השולחן תחת המפה, וכך יהיה מנה לפני עד שמניגיען לאכילת האפיקומן, שלא ישכחו לאכלו בגמר הסעודה.

ובמהרש"ל (בתשובות שם) כתוב שראוי לכרכ' במטבחת ולהניחו בין הכהן והכסלה. הובא בבאר היטב (יט), וכן כתוב במתה משה (אות חרטם), וביוסף אמצ' (אות תשנו), וכן מובא בסדור הייעב"ץ. והוסיף דיהא קצת המפה הכהוכה עליו

תאה שלמה וישברנה עכ"ל.

ונם יש לומר הטעם על פי מה שהובא ב"בית יוסף" (ס"י תעג) בשם הכל בו, טעם נוסף על יחץ כדי שיראו התינוקות וישאלו מפני מה אנו ממתינים למצה ועדין לא אכלנו.

וhteum שבוציעין דוקא מצה אמצעית, והרוי אין מעבירין על המצות, כתוב בב"ח (ס"י תעג) דארביה המצוה הראשונה שהיא לברך ברכבת המוציא היא הראשונה, אבל לבצע המצוה לשנים לעשotta פרוסה, אין בזו מצוה כל כך. נמצא אם יבצע על המצוה הראשונה, אז יצטרך אחרי כן לעבר על המצות ולברך ברכבת המוציא על השניה.

לו. חלק האפיקומן. הנה כתבו הראשונים דחצ'י השני של המצוה האמצעית יניחו לאפיקומן. ובשלוחן עורך הרבה (סעיף לה) משמע שהטעם הוא דכיוון דאעבד בה חדא מצוה, יתעדב בה מצוה אחרת.

אבל טעם זה עדין אינו מספיק, הנה יכולין לקח לאפיקומן מהמצוה הראשונה או השלישית. אמן הטעם התבادر היטב ב"כלבו" ובב"ח (שם) שכתבו שיטון חציה לאחד מן המשבין לשמרה לאפיקומן, שמא יאכלו הכל בטור הסעודה, ולא יהיה לו עוד מצה משמרת באחרונה.

נראה מזה שלעלום היה אפשר לקח לאפיקומן גם ממחות אחרות, אלא שחושו שמא יאכלו הכל בטור הסעודה, על כן תקנו להצעיע מהמצה ששזוברין אותה עוד קדם הסעודה, והיא המצוה האמצעית כנ"ל.

והבאור הנ"א (ס"ו) כתוב הטעם כדי ששתמי האכילות שאכל לשם מצה יהא בפרוסה. ולדבריו גם بلا החשש דשכחה, יש קפידה לקח דוקא למצה האמצעית.

וז. והנה כתוב במהרי"ל (שם) דחלק הנadol שיעלה בעוצמת המצוה בידו ינימ' לאפיקומן. וכתוב בט"ז (ס"ט) הטעם לפי שאותו החצי של אפיקומן הוא עкар המצוה שיأكل באחרונה.

וְלֹא הַשִּׁבֵּל לוֹ מָאָמָה. רַק אַחֲרַ הַסְּדָר הַשִּׁבֵּל לוֹ כִּי לְכֹאָרָה בְּלִילָה זוּ עֲוֹשִׁים כָּל הַדְּבָרִים זֶכֶר לְנֶסֶים שָׁחוּ שָׁם.

וְלְכֹאָרָה פֶּלֶא, לִפְמָה לֹא נָעָשָׂה זֶכֶר לְנֶס הַגְּדוֹלָה שְׁהִיא, שְׁבָלֵיל יָצִיאָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם לֹא חָרֵץ כֶּלֶב לְשׁוֹנוֹ, כַּאֲשֶׁר הַעֲדָה הַתּוֹרָה "וְלֹא כֶּלֶב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יָחָרֵץ כֶּלֶב לְשׁוֹנוֹ", וְלִפְמָה יָגַע נֵס זוּ. אָוָלָם כָּבֵר אָמְרוּ חַזְ"ל (מִסְכַת פְּסָחִים דֶּף קִי) לֹא תְּדוֹר בְּמַתָּא דְלֹא נִבְחָר כֶּלֶב, וּפְרֵשׁ רְשֵׁי (שם) מִשּׁוּם שְׁהָוָא נְטִירָתָא מְאוֹבִים וּמְגֻנְבִּים. וְעַתָּה תְּבִין, גַּנְבַּת אַפִּיקּוֹם הוּא הַזֶּכֶר לְנֶס, שֶׁלֹּא יָחָרֵץ כֶּלֶב לְשׁוֹנוֹ. דְמָכִינָן שֶׁלֹּא נִבְחָר כֶּלֶב בְּאֵת אָוָלָם לִילָה פְּרֵצִי גָּנְבִּי, עַל כֵּן עֲוֹשִׁים זֶכֶר לָהּ.

וְהַנָּה וּלְקוֹצְרִים אָמַר בָּרוּךְ, יַעֲשֵׂה מְעָשָׂה קָטוֹן בְּחֶדְרָךְ שֶׁבּוֹ עֲוֹשִׁים אֶת הַסְּעוֹדָה שֶׁל לִיל הַסְּדָר, וְכֹרֶךְ לְעַאת כְּנַגְדָּה כָּל הַסְּפָקוֹת, וּהַבְּרָכָה תָּשִׁפְכוּן בְּכָל מְעָשָׂה יְדֵינוּ.

מִבָּ. אַבּוֹתֵינוּ הַקָּדוֹשִׁים כָּאֲשֶׁר בָּאָצְעָו אֶת הַמְּצָה הַיּוֹ אָוּרִים כָּל הַמִּסְבִּים יְחִיד: "כִּכְה קָרְעָה הַשֵּׁם אֶת הַיּוֹם לְשָׁנִים עַשְׂרֵה דְּרָכִים, כָּאֲשֶׁר יָצָאו אֶבְוֹתֵינוּ מִמִּצְרָיִם עַל יְדֵי אֱדוֹנֵינוּ וּנְבִיאָנוּ מֵשָׁה בָּנוּ עָמָרָם עַלְיוֹ הַשְּׁלוֹם וּהַבְּרָכָה, בָּעֵת גָּאָלָם וּהַצִּילָם מִעֲבָדָה קָשָׁה וּמָרָה, כְּה יָצַלְנוּ מְגֻלּוֹת זוּ, וּיְבִיאָנוּ לִירוּשָׁלָם הַיְקָרָה לָנוּ לְמַעַן שְׁמוֹ הַגְּדוֹלָה".

בְּנֵיד:

מִגְּ. הַנָּה מַוְאָה בְּהַנְּדָה אָמְרִי קָדְשׁ (וּפְסָקָה הָא לְחַקָּא עֲנֵנָא) בְּשֵׁם הַרְבָּה הַקָּדוֹשׁ מְהַרְ"שׁ מִבְּאֻלֵּז צָוֹק"ל, אַתָּה בְּגִמְرָא (וּפְסָחִים קָטוֹן) לִפְמָה נִקְרָא שְׁמָה לָהּ עֲנֵנִי, שְׁעָוִינִין עַלְיוֹ דְּבָרִים הַרְבָּה. וְלִפְמָה לְשׁוֹן עֲוֹנִין, וְלֹא אָוּרִים, דְּהַלְשָׁון עֲוֹנִין הוּא מְלָשָׁון וְעֲנִין וְאָמְרוּ, שְׁהָוָא לְשׁוֹן תְּרִמָת קּוֹל, שְׁהַגְּדָה עֲרִיכָה לְהִזְהִיר בְּקוֹל רַם ע"כ.

וְכֹן מַוְאָה בְּמַהְרָשׁ"ל בְּתְשׁוּבּוֹת (הַוָּבָא בְּבָאָר הַיְטָב ס"ק כ"א) דִּיתְחִיל "הָא לְחַמָּא" בְּקוֹל רַם. וּכְתַב בְּיַפְתָּח לְלִיבָה (אות י) דְהַיָּנוּ שִׁיאָמֵר הַהְנָדָה בְּלָה בְּקוֹל רַם, אָפְלוּ אָמַר הוּא יְהִידִי. וְהַיָּעָשֶׂה דְּכַתֵּב

יָצָא וְגֹלוֹה לְפָנָיו, לְמַעַן זֶכֶר שֶׁלֹּא יַשְׁכַּח לְאַכֵּל הַאַפִּיקּוֹם בְּגַמֵּר הַסְּעוֹדָה.

וּבְשׁוֹ"ת גְּנֵזִי יוֹסֵף (סימן צד, אות ב) הַוָּבָא דְּרָבִים נָהָגִין לְהַטְמִין הַאַפִּיקּוֹם בְּטַלְיָת שֶׁל צִיצִית, וּכְתַב שֶׁם טָעם לְשַׁבְחָ מְנַהָּג זוּ.

מִלְהַשְׁתָּדֵל לְבַטֵּל הַמְּנַהָּג שְׁיָלְדִים גּוֹנְבִים אֶת הַאַפִּיקּוֹם, אֲבָל יִתְנוּ מִשְׁמָעוֹת גְּדוֹלָה וְחַשְׁוֹבָה לְמִצְוֹת הַאַפִּיקּוֹם. וְכֹל הַסְּחָר - מִכֶּר בְּגַנְבַּת הַאַפִּיקּוֹם בְּקַהֲלָתָנוּ הַקָּדוֹשָׁה מוֹעֵב שֶׁלֹּא יִהְיֶה יְדֵינוּ וּמְחַלְקֵנוּ בָּזָה.

מִא. הַנָּה בְּאֶרְחֹות חִיִּים (אות י"ט) הַבְּיאָ מִסְפָּר "מְאוֹרִי אָוֹר" שַׁכְתַּב דָּמָה שְׁגֻנְבִּים הַאַפִּיקּוֹם מִתְחַת הַכְּפָא, הוּא בְּדוּזִי וּהַבְּלִי, וּבְגַ�וִּים נִשְׁמַע שִׁיחָודִים לְזָמְדִים יְלִדִיהם לְגַנְבָּם זֶכֶר לִיצְיאָת מִצְרָיִם.

וּמוֹבָא שְׁהָרְבָה מִן הַצְדִּיקִים לֹא הָיָה נוֹחַ לָהּ הַמְּנַהָּג זוּ שֶׁל גַּנְבַּת הַאַפִּיקּוֹם. וּבְסִפְרָ דָּרְכֵי חִיִּים וּשְׁלָוֹם (אות תקז) מוֹבָא שַׁהְקַפְּדוּ שַׁהְאַפִּיקּוֹם לֹא יֵצֵא מְחוֹזֵן לְשָׁלָחָן, בֵּין הָאַנְשִׁים אוֹ בֵּין הַכָּרִים וּהַכְּסָתוֹת.

וּהַנָּה עֲנֵנִין גַּנְבַּת הַאַפִּיקּוֹם הַוָּבָא בְּ"חַק יְעַקְבָּ" (ריש סימן תעג הע). וּכֹן בְּבָאָר הַיְטָב (סימן תעג ס"ק יט), וּכְתַב דְּפַשְׁט הַמְּנַהָּג מִהָּא דְאָמְרוּ (וּפְסָחִים דֶּף קע) חֹוטְפִים מִצּוֹת בְּלִילִי פְּסָחִים בְּשַׁבְּיל תִּינְקוֹת שֶׁלֹּא יִשְׁנוּ. וּפְרֵשׁ תְּרֵמָבָ"מ (פ"ז, הל חמץ ומצה, ה"ג) שְׁחֹוטְפִין מִצָּה זוּ מִיד זוּ.

וּכֹן הַוָּבָא מְנַהָּג זוּ בְּנַהָּג כְּעָאן יוֹסֵף בְּלִיל רַאשָׁוֹן שֶׁל פְּסָח (אות ד), וְזה לְשׁוֹנוֹ: אֵין לְבַטֵּל הַמְּנַהָּג שְׁגֻנְבִּים גּוֹנְבִים הַאַפִּיקּוֹם כִּדְיַי לְקַח אֵיזָה חַפְץ מִאֲבִיהם שִׁיחַזְרוּ לָהּם הַאַפִּיקּוֹם, כִּי מַהְוָרָכָה הַנְּעָרִים יִנְعָרּוּ מִשְׁנְתָּמָם, וַיְסִפְרוּ בִּיצְיאָת מִצְרָיִם. וּכֹן כְּתַב הַיְעָבָ"ז בְּהַגְּהָתָיו לְסִדְור שְׁעָרִי שָׁמִים (ח"ב, דף כד).

וּהַנָּה בְּסִפְרָ בְּרַכְתָּ הַפְּסָח (סימן י"ג, בְּפַחַח זְטָא, ס"ק י"ד) הַעֲתִיקָה מִהָּה שְׁהַבְּיאָו בְּהַקְדִּמת מַכְתָּב סּוּפָר, שְׁפַתְאָל אֶת זְקָנוֹ טָעם עַל מְנַהָּג לְגַנְבָּם הַאַפִּיקּוֹם,

"ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו, ותעל ללחמא עניא" עד "מה נשותנה". והטעם כתוב בלבוש (שם) שהוא משום המצאה שאומר עליה הא ללחמא עניא, וכן משמע בב"ח.

אבל מהרש"ל (שם) כתוב שהגבהתה היא שמה בעלמא. ובڪוצר השל"ה כתוב שהוא להורות שהינו שפלים במצרים עד מואוד, והגביה הקב"ה אותן עד למלטה.

והנפקה מנה בין הטעמים, דעתם הלבוש והב"ח אין צורך להגביה כל הקערה דסגי המצאות לחודיו. וכן הובא בכרף החאים (אות קכו) בשם מהר"ש, ובשם רבנו האר"י הקדוש צוק"ל בשער הפנות. וכן כתוב רבנו ה"בן איש חי" (פרשת צו אותן לא). ועין גם בערור השלחן דכתב שיגביה הקערה שיש בה המצאות או המצאות לבדו.

אבל לטעם מהרש"ל ובקוצר השל"ה אין להגביה הקערה משום המצאות לחודיו, על כן יש להגביה הקערה עם כל מה שעלה, כמו שכתב בטדור ושו"ע.

ובחק יעקב (ס"ק לא) הובא בשם פסח מעביון דהנכוון להגביה הקערה בידו אחת, ומה בידו אחרת. אבל עין בלקוטי מהרי"ח דהמנוג במדינתו כמו שכתב בשו"ע.

והנה במעשה רב (משמעות המ"ג"א, סימן קצא במחוזות חפארת צבי) כתוב שהוא מנוג שיטות. אמנם באממת מנוג זה יסודתו בהררי קדש, דמנוג זה הובא בירושוף אמץ (אות תשנא), بحيי אדם (כלל קל), בסדור הייעב"ץ, באוצר יד חמימים (אות תחתנן), ובמנגני לב שמה.

מכל מקום, כתוב بحيי אדם וכן כתוב בסדור הייעב"ץ דאשתו לא תגביה הקערה, שלפעמים אשתו נקה וכו. ובמנגני "לב שמה" כתוב שرك בניו ונכדיו הזקירים יסייעו עמו.

וזו. וכן נהנו לפתח הדלת כתושאים כל דכפין, דאם הפתח סגור אין יבואו. הובא דבריו בחק יעקב (ס"ק לא), ובכתוב ע"ז שהראב"ן כתוב דהאי כל

"ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו, והנה שועתם". וכתיב "ואת זעקתם שמעתי וגו, ועתה הנה עצקת בני ישראל בא אל" וגו ע"ש.

והנה ב"לקוטי מוהר"ן" (כ, אות י) באර שאמורים ההגדה בקהל רם כי הגלה היה על ידי קול, בבחינת "וישמע השם את קולנו". ובמנגני רבנו החתום סופר פרש (גהה ס"ק יג) הובא שהחחות סופר גם שהיה דרכו בקדש בפרט לעת זקנותו לומר הכל בחשי ובהתלהבות פנימית, אבל בשני ליל הסדר מיה קורא את ההגדה בקהל החוצב להבות אש, עד שהיה קולו נשמע למרחוק בקרית חוץ.

מד. והנה מובא ברבנו לרמ"א (סי תעג, ס"ו) ויאמר בלשון שבינים הנשים והקטנים, או יפרש להם העינוי. וכן עשה ר"י מלנדורי תkon ההגדה בלשון לעז כדי שיבינו הנשים והקטנים. וכך יעצר בכל מקום ויסביר ויפרע שיבינו, וישראל את הנשים בבני ביתו.

וערור השלחן (ס"ק כ) כתוב דעתךשו שנתרבו הדפוסים ונৎפס ההגדה בלשון לעז, וכל הנשים והתינוקות שלנו קוראים מעצמן, לא נהנו לבאר להן כי הן יודעות בעצמן לקרוא ולהבין יציאת מצרים ע"כ.

והנה גם אם מבינים ספר יציאת מצרים, יפרש ויבאר חדשניים ומדרשים ואגדות, וכל האמונה ושערי ישועה טמוניים בليل הסדר.

מה. קדם אמרית "הא ללחמא עניא" אבותינו המקדושים היו אומרים בנגון ובשמחה כלם יחד: "בביהלו יצאנו ממצרים הא ללחמא עניא בני חורין".

וכר אבי המשפחה מיה מרים את הקערה וברקע שר "בביהלו" וכל המסבבים היו שורים בדקות אותו, והוא מסבב על ראש כל אחד ואחד שלוש פעמים על ראשו. ואם יש אישת מעברת, מסבב ששת פעמים על ראשו.

ההא ללחמא עניא. הנה מובא בשו"ע (סי תעג,

חרבו של הקב"ה שנתקרא יה"ך יי' קרו, והוא מלאך הממונה על הנקמה.

והינה הטעם שנוהגים לזרק באצבע, כתוב בדרכי משה (שם) שהוא על שם "אצבע אלקים היא". ובפשטות פונתו אצבע הפסמור לגודל שהוא נקרא אצבע סתום, וכן כתוב ב"חק יעקב" (ס"ח). אבל במגן אברהם (ס"ק כח) כתוב דלפי מה שכתב ביליקוט פרשת וארה, שבקמיצה הכה הקב"ה למצרים. אם כן, יש לזרק בקמיצה (שהיא אצל הקטנה). ובהגנות מנהגים כתוב דיש לזרק בזורה קטינה.

ובדברי רבנו האר"י הקדוש זצוק"ל (פע"ח שם, פ"ז) כתוב לזרק על ידי כוס בעצמו, ולא על ידי שום אצבע. וכן הובא בשו"ע הרבה (ס' נא), וכן כתוב במעשה רב בשם הנר"א.

וכן נהגו אבותינו לבית פינטו ולבית אבוחצירא בשתי כוסות של יין ושל מים. וכן בcpf המחים (אות קסה) הביא דיש נוגין להביא כוס אחר לשפייה, כדי שאותו הocus שטוג קדם אמרת מה נשתנה יאמר עליו כל הספר יציאת מצרים. נהג והינה יקפידו אחרי כן להזהר במים ומהיו האלו, שלא יعبر אדם עליהם. ובהגדרה "חיים לרأس" כתוב דעתך יין הלו עיריך לשפכם אחר כב במקומם שלא ידרך בו אדם, כמו נטילת ידים שחרית ומים אחרים. וכן כתוב בספר שבת פסח. וכן משמע במשנת חסידים (אות טז) שכחוב דישפכו טפות הלו לזרק כל שבר. מכל מקום הocus יין הנשאר מהשפיכה כתוב מפרק במשנת חסידים דין לזרקו, אלא אדרבא יוסף עליו יין אחר.

אך אנו לא נהנו כה, ועל כוס יין או כוס שאמרו את המכות לא שותים בו.

נד. בזמנים שהיו הגויים גוררים גירות קשות על עם ישראל, מספר על אבותינו שישלחו שליח עם הדם והמים האלו, שיישפר אותם בכנסה של הבית של עוכרי ישראל.

decfin, קאי על בני ביתו ולא אחרים שיבאו. מה. והנה יש מקומות שנגנו לומר הא לחמא עניא בעמידה, משום שהא זה לכבוד השכינה قدモבא בשער הכותנות (דף פג). ועין במגן אברהם (ס"ק כד) דיש אומרים מהא לחמא.

מט. והנה מנהג העולם לומר הא לחמא בקמץ תחת ה-ה, אבל בcpf החאים (אות קט) הובא בשם המקבלים לומר הא לחמא בעירי תחת ההא, וכן כתוב במנגני קול אריה.

ג. עקרת הקערה. הנה הובא בשו"ע (ס' תע"ד, ס"ז) דאחר הא לחמא עניא, יצוה להסיר הקערה מעל השלחן, כדי שיראו התינוקות וישאלו, והוא מדינה דגמרא.

אמנם כתוב ב"מגן אברהם" (ס"ק כה) דעתינו לא נהגו להסיר משום דין היכר לתינוקות בזה, דיודעים שאלו הדברים לא ניתנו על השלחן לצורך אכילה, אבל ה"אליה רבה" (ס"ק ל) חולק על זה.

נא. אבותינו הקדושים כשהגינו לדם ואש ותרומות עשן היה אבי המשפה שופר יין ולהזון קערה שלוש פעמים, ובכל פעם שפהר מעט יין, עקרה הבית שופכת גם מעת שופר מעט יין, עקרה הבית שופכת גם מעת מים לתוכה. וכן הדרך בשעת אמרת עשרה המפות, ובשעה שאומר "דע"ר עד"ש באח"ב", ספר הכל ט"ז שפיכות. ואחרי שסימן, שופכים את שאר הין והמים שנותרו בכוס לזרק הקערה.

ואבותינו היו מקפידים להזהר מתיין והמים והקערה, והיו נזהרים שששות אדם לא ידרך על המים האלו. והוא שופכים את המים והין, ואת הקערה פוקלים למאכל ולא משתמשים בה יותר לכלום.

nb. הינה כתוב במרדי"ל (שם) נוגין לזרק מעט מן הocus באצבעו כשמניע לדם ואש ותרומות עשן. וכן כשטפיכין בכלל דהינו דע"ר עד"ש באח"ב ספר הכל יי' פעמים.

�כתב בדרכי משה (ס' תעג, ס' יח) שהוא בנגד

עליהן כמו בשאר יום טוב, צריכה להיות עד פרוסה אחת משום לחם עוני. ולדיעה זו צריך להביא לפניו בעל הבית לפני הסדר ג' מצות. וכן כתוב בטור ובטור ע' (ס"י תעג, ס"ד), וכן המנהג פשוט. ועיין בשערת מנהת אליעזר (ח"ג, סימן כב).

והנה ב"מיטה אפרים" (סימן תרכה, סעיף נ) כתוב דנהנו על דעת הקבלה לעשיות שבת יב' לחמים, ועשה כן כשליל יום טוב בשבת. ואם כן לכואורה, לפי זה הוא הדין בשחל ליל הסדר בשבת יסדר יב' מצות. וכן כתוב מפורש בסידור הרש"ש. אבל בשערת "מנהת אליעזר" (ח"ה, סימן טז) כתוב שאבותינו ורבותינו לא נהנו כן בלילה פסח שלל שבת קודש ליקח יב' מצות, רק ג' מצות כדי שלא לשנות כוננות רבני הארץ" הקדוש וזוקל.

(וחובא ב"חק יעקב" סי' תעה (ס"ק ז) שנוהgin לעשיות ד' מצות וקוראים לרבייע מצחת ספריקא. ובמשנה יעקב הובא הנגד מהגאון הקדוש מקוזגיא' שהביא בשם רבו הגאון הקדוש רב שמלקה מניקלשבורג בשם מנהג קדמונים לעשיות ט' מצות, והטעם על פי סוד. ומנגנון זה הובא בלקוט יושר או"ח, דרשה לפסח).

נת. והנה כתוב הטור (סימן תעה) נוהgin באשכנז ובצՐפת לעשיות את השלוש מצות של הסדר מעשרון זכר ללחמי יהודה, ועושים בהם סימן לידע איזה ראשונה או שנייה או שלישית. ואופנים אותם גם כן כסדר, והובא מנגנון זה ברמ"א (ס"ז).

ס. הנה המצוות של מצווה של הלילה הראשון, צריך להיות שללו. אף דלא כתיב מצותכם, מכל מקום דרשנין (פסחים לה) לחם לחם מ-מלחה. כתיב הכא "לחם עוני", וכתיביהם "ויהי באכלכם מלחם הארץ". מה להלן משלכם, אף כאן משלכם.

וכתיב ב"תולדות שמואל" (מצווה י, סימן ד, אות ו) דלפי מה שכותב ב"שער תשובה" (סימן תרכת, סק"ה) שהקונה לולב ואחרוג לא יקנה בהקפה, כיון דמן התורה דוקא מעות כוננות ולא משיכה. נמצא, דמן התורה לא היה שלו, אם נאמר דקנו

נה. הנה בטור ובטור ע' (ס' תעג, ס"ז) ובכל הפסיקים כתבו שכשיגיע ל"מצה זו", צריך להגביה להראותה למסבין שתתחייב המצאה עליהם. והוא קדושי עליון שבו מנסקים למצה. וכן כשיגיע ל"מרוד זה".

אך הרבה מהפסיקים לא נהגו להגביה את המצאה והמרוד, רק נוגעים בהם. ומנהג אבורי ורבוני להגביה את המצאה והמרוד.

נו. והנה מובא בטור ובטור ע' (שם) נוהgin באשכנז כשמגיעין עד "לפיך" מגביה כל אחד כוסו, ואוחזו بيוז עד סיום הברכה "אשר נאלנו". וכן כתוב במהר"ל.

וחילקו על ההלל אם מגביה הocus או לא, והרבה מהפסיקים פסקו להחזיק את הocus. וכן מובא בלקוטי מהרי"ת. והאבודרham (שם) חולק וסביר שאין אוחזין את הocus אלא בברכת "אשר גאלנו", וכן סבר הריטב"א.

מוציא מזבח:

זה. אחר שנטלו ידיהם לסתודה כדין, לוקם בעל הבית את שתי המצאות וمبرך ברכת "המושיא ללחם מן הארץ" ועונים המספרים אמן על ברכתו, וכל אחד נוטל המצאה וمبرך לעצמו ברכת על אכילת מצה.

נת. מנין המצאות. הנה הגمرا (פסחים קטו) אומרת "לחם עוני", עני כתיב. מה עני שדרכו בפרוסה, אף כאן בפרוסה.

ודעת הר"ף (שם) ותרמ"ב (פ"ח, מהל' חמץ ומצה, ה"ז) דדרשה זו, באה לנוצע מלחם משנה, דאם דבכל יום טוב בעינן ב' מצות שלמות לחם משנה, אבל בלילה הסדר סגי למצאה אחת שלמה, והשני תהיה פרוסה. ולדעת זאת אין צריך להביא לפני בעל הבית בתחילת הסדר רק שתי מצות, וכן פסק הגר"א בביבאדורו (סימן תעג, סעיף ד).

אבל דעת התוספות (שם קטו, ד"ה מה דרכו) והרא"ש (שם, סי' ל) שלא דרשו אלא להוסיף על לחם משנה שמלבד ב' מצות שלימות שצורך לבצע

האומרים דעת השלמה מברך המוציא.

אבל הט"ז (סק"א) לא ניחא ליה בזה. וברדב"ז (ח"א, סימן תפא) כתב دائ' אפשר לעשותכו במצות הפסח לפי שהן דקות ויבשות. ואם יבוא לבצע מחלוקת, יפסיק לגמרי.

ולכאורה נראה דאף מהחרש"ל והב"ח שלא חשו לזה, הינו דוקא במצוות שלhn שהו עבות יותר ממצוות שלנו, אבל במצוות שלנו יודו לדברי הרדב"ז שלא יבצע כלל מהמצוות עד אחר ברכת אכילת מצה,adam יבא לבצע מחלוקת יפסיק לגמרי.

והנה דעת אבותי ורבותי לבצע על המצאה השלמה ועל הפרוסה יחד. והנה מדובר מחייבים גם המצאה השלישייה השלמה, משום להם משנה.

סב. אבותינו ורבותינו נהגו בלילה הפסח כשברכו "המושcia לחם מן הארץ" לא היו טובלים את המצאה לא במלח וודאי לא בחרסת. ויזורך מעט מלח על המצאה לצאת לדעת כולם).

זהינה בסדור רב עמרם גאון (דף לט) כתב שיברך המוציא ויטבל הפרוסה בחרסת ויאכל. וכן כתב הרמב"ם (פ"ח מחלכות חמץ ומצה ה"ח) דיטבל המצאה בחרסת ואוכל. אלא שבספר הפניג (סימן עז) הקשה על זה, שהרי מצה היא זכר לחרות, וחרסת זכר לטיע, והיאך יתחברו זה עם זה. ועוד שהרי מצה מן התורה, וחרסת מדרבנן, ואתי חרסת דרבנן ויטבל מצה שהוא מן התורה.

ומラン השו"ע (סימן תעא, סוף א) כתב, לאחר שיבצע מהשלמה העליונה ומהפרוסה בלבד, יטבלם במלח. אולם הרמ"א (הגה) כתב دائ' המנתג לטbel המצאה במלח בלילה הסדר, דפת נקי אין עריך מלח. וכتاب הלבוש (סימן תעא) הטעם להא دائנו מיטבל המצאה במלח دائ' טפי הוא נראה לחם עני. וכן הביא המשנה ברורה (פרק ד).

וכתיב בדף החיימ (אות יד) שהבא עצאת אלבא דכלי עלמא, יש לטבולם במלח ולכון למתק הגבורות, ואחר כך ינפח מעלהם ולאכלם בלא

דרבן לא מהני לדורייתא. ואם כן, הוא הדין כאן במעשה יזהר שיפדה קודם הפסח.

והנה כתוב ב"שפט אמרת" במסכת סוכה (לה) דכיון דמצה של מצוה צריך להיות שלו דוקא, אם כן לאו רוח על שולחן בעל הבית, צריך ליתן במתנה ולא שני מה שהרשעה לו לאכול, צריך להיות שלו ממש שיויכל למקרו ולהקדישו, דמתנה שאי אפשר להקדישה, לא שמייה מתנה.

והעולם אין נזהרים בזה, ואפשר לומר שהעולם סומכים על דעת הרא"ש שהתריר לקדש בטבעת שאלה, אך דעתה דהכי יהיב לה שיויכל עצה בו ע"כ.

והנה הганון ב"שפט אמרת" היה פשיטה אליה דאורח על שולחן בעל הבית לא זכה בחלוקת ע"כ.

והנה לקוזרים אמר ברורה, הנה מה טוב ומה נעים שיקנה לכל האורחים בבתו במתנה את המצאות שאוכלים בבתו בלילה הסדר. וכן אם לא הקנה ווישבים בבתו יש על מה שיקומו, וכל המקפיד בזה הרי זה משובח.

סא. הנה כתב השלחן ערוך (סימן תעא, ס"א) יכח המצאה בסדר שהניחן, הפרוסה בין שתי השלומות, ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצה. ולאחר מכן יבצע מהשלמה העליונה ומהפרוסה משפטיהם יחד עכ"ל.

ומבואר בטור שלعالם מעקר הדין היה יכול לבצע מהשלמות קדם שembracin ברכת אכילת מצה, לברכת אכילת מצה היא על הפרוסה ולא על השלמה. אלא דיש אומרים להפה, לברך על הפרוסה ברכת המוציא ועל השלמה ברכת אכילת מצה. על כן יאחו שתיהם בידו ויברך עליהם שתי ברכות.

מכל מקום דעת מהחרש"ל (בחשובה סימן פח), וכן כתב היב"ח دائ' ברכת המוציא קדם שיברך ברכת אכילת מצה, יבצע קצת מהשלמות אבל לא יפרידינה לגמרי. והטעם מובא בפרי מגדים, הוא כדי להראות דמעקר הדין ההלכה כדעת

מלח לעתה ידי המחרירים.

והנה אף לאלו שסוברים שלא לטבל במלח גראה שצעריכים להניח מלח על השולחן, קדמובה ברם"א (סימן קצז, סעיף ד) ובמגן אברהם שם, דמצואה להביא מלח על השולחן אפילו לא יאכלו ממנה, דהוא מין מון הפרענות.

והנה יש שהקפידו לשים מעט מלח על המצה, או בכלל הפסח לא לטbel במלח מחשש למצה שרואה.

סג. הנה מצד הדין אין ערך לאכל בלבד בليل פסח רק כזית מצה אחת, לקים המצות עשה ד"בערב תאכלו מצות", ואכילה היא בכזית.

ובכל מקום, כיון דמספקא לו באיזה מצה לקים מצואה זו בשלהמה או הפרוסה דפליגי בהראים, על כן כתוב הטור והשו"ע (שם) דצריך לאכל שני כזיתים. כזית אחד מהשלמה וכזית אחד מן הפרוסה.

ונם כתבו לאכל שני הכזיתים בבית אחד, ולא זה אחר זה. והטעם כתוב ב"ח' יעקב" (ס"ק ה) שאם יאכל הכזיתים זה אחר זה, אז אכילת כזית ראשונה יהיה כפסיק בין ברכת אכילת מצה וכזית השני שעלה קאי. (ועין בכ"ח שכתב טעם אחר).

ובאמת אף דין חייב מן התורה לאכל אלא כזית מצה אחת, מכל מקום המרבה על שעור ואוכל יותר, هو גם כן בכלל המצות. כמו שמצוינו בתרומה, דתגמ דחטה אחת פוטרת את הכספי, מכל מקום הלווקה בעין יפה חל קדשות תרומה על כלו.

והנה כתוב מהר"ל דיכול לבלו הצעית מצה מעט מעת, ובלבד שלא ישנה באכילתיו יותר מאכילת פרס. ובאליה רביה (ס"ב) כתוב דהכי נהגין.

אבל בתרומות החדש (סימן קלט) כתוב דמצואה מן המבשר לבלו כל הצעית כשהוא מרסק בבית אחת. ומדיק כן במרדי הובא דבריו בבית יוסף ובדרבי משה. והני אף דקימא לו בכל דבר

דמצטרפים תור כדי אכילת פרס וכדכתייב גם בשו"ע וסעיף ו), מכל מקום לכתלה צריך להיות אכילה בבית אחת.

אמנם מבאר במגן אברהם (ס"ד) דאף שאין אוכלים שני כזיתים, יאכל כלל כזית אחת בבית אחת, וכן הסכמת האחרונים.

סד. חלקה למסבים. הנה בשו"ע לא נתבאר כלל מתי יש לחלק הצעיתים להמסבין, וربים ונודלים כבר נסתפקו בזאת. דהנה בכלל השנה המנהג פשוט שהובצע מחלוקת להמסבין אחר שטעם, אכן בלילה פסח אם יעשו כן יעדרכו להמסבין להמתין עד שיאכל כלל השני כזיתים וייה הפסק גדול למסבין.

ולמעשה נחפש בזאת מנהגים שונים, ונobar מעט. הנה יש מקומות שאין משבין מכל השנה ומחלקין הצעיתים להמסבין רק אחרי גמור אכילתם. וכן כתוב בדרכי חיים ושלום (הشمוטות אות תרד).

ובוינגד משה (סימן כד ס"ק כח) הובא שכון היה מנהגו של בעל ערוגת הבשם. וכך נהגו אבותינו ורבותינו הקדושים בכלל ימות השנה, אך מחלקים הצעיתים.

אבל יש נהגין לחלק הצעיתים עוד קדם ברכת המוציא, אבל במנハ זה יש גריונות שאין המHSV אוכלים ממש שתייתה בקערה, וידוע דבקערה יש סודות גדולים. וכן יש בעיה של לחם משנה, ואין זה לחם שעוניים עליו.

והנה מנהג רבים החתום סופר צוק"ל, שהיה מחלוקת הצעיתים אחר שברך המוציא עוד טרם שברך על אכילת מצה, קדמובה במנagi החתום סופר (פ"י, אות י"ז). וربים התקשו בזאת, דברי נפסק בטור ובשו"ע להوش לאומרים דעת השלמה מברך ברכת אכילת מצה, ואין לבצע על השלמה טרם שברך שתי הברכות. ולמה נטו החתום סופר בזאת מפסק השו"ע ובצע על השלמה, טרם שברך על אכילת מצה.

והנה הרבה נסו להסביר ולרדת לסוף דעתו של

סומכים על ברכתו של בעל הבית.

כורך:

ס. נוטלים צית מצה וכורכה עם המרו וטובלה בחרסת. וכך יאמר "זכר למקדש כהילת הזקן, שתיה כורכן ואוכלן בת אחת, לקים מה שנאמר: על מצות וمرדים יאכלו".

שולחן ערוך:

סח. אבותינו ורבותינו הקדושים נהנו שלא לאכל בלילה הסדר בשור עלי. דנה המשנה (פסחים ג) ממקום שנהנו לאכל עלי בלילה פסחים, אכלים. מקום שנהנו שלא לאכל, אין אוכלים. וכן נפסק פסחים תלוי במנג'ה המקום, שמא יאמרו בשוד פסח הוא.

וכתיב הטור (סימן תעו) לאשכנו הוא מקום שנהנו שלא לאכל עלי. וכן כתוב הט"ז (ס"ק א) והמן אברהם (ס"ק א) והפרי מגדים (מש"ז אות א) והחייב אדם (כ"ל קל, אות ט).

והנה מנג'ה אבותינו בידנו, ויקפידו כל בני הקהילה הקדושה שלא לאכל בשור עלי בלילה הסדר.

צפין:

ס. קדם אכילת האפיקומן מנהגינו לומר, "זכר לקרבן פסח הנאכל על השבע".

ע. אחרי אכילת האפיקומן אסור לאכל שום דבר. וכן אסור לשחות כלום, חוץ ממים, וכן ודי שתי הcosות הנותרות של הארבע cosות. בעניין קפה ותה אפשר להתריר גם עם סבר.

היל:

עו. הנה אומרם את ה"הלל" בישיבה דרך חרות, אף שאומרים אותו כל השנה בעמידה, בלילה הסדר בישיבה. (היו צדיקים וקדושים שהיו אומרים את החלל בעמידה, אבל אבותינו ורבותינו לא נהנו כן).

עב. בשעה שאומרים "שפוך חמתק" מנג'ה אבותינו הקדושים שהיו פותחים את דלת הבית. 8

רבנו החתום סופר, שלפני הברכה לא רצה להקל משום שסביר שצריך לחם משנה, ועל שתי ברכות גם לא רצה משום הפסק, ולכן בין ברכה לברכה חלק.

אבל לנו אין אלא כדרך שסבירו אבותינו ורבותינו, לברך שתי הברכות ולהקל למיטין, והשומע ישכן לבטה.

סה. שיחה. הנה לענין שיחה בלילה הקדוש,ليل הסדר, מצאנו בספרים הקדושים ארבע מדיניות, זו למעלה זו. בטור ובשו"ע (סימן תעה) כתוב דמי شبירך על אכילת מצה, לא ישיח בדבר שאיןו מענין הפסודה עד אחר כורך, כדי שתעללה ברכת אכילת מצה וברכת אכילת מרוז גם לכרייה זו. ובשל"ה הקדוש כתוב דברכת אכילת מצה צריך לכוון גם על האפיקומן, ועל כן צריך להיזהר שלא ישיח משביך על אכילת מצה עד אחר אכילת אפיקומן (הובא בחק יעקב סימן תעה), וכתיב דהוא חומרא יתרה נגד ממשמעות הפסיקים וקשה להיזהר בהזה).

ובשער המלך (ח"ב, שער ואמרות זבח פסח, פרק ה) כתוב דכיוון שאומרים חצי הלל קודם אכילה וחציו לאחר אכילה, הדיבור שלא לצורך בעית הפסודה הוא הפסק, ולכתחילה ראוי לאדם שלא לדבר שום שיחת חולין משהתחיל הקידוש עד גמר ההלל.

והובא עניין זה בשל"ה וכתיב שיזהרו בני ביתו על זה. וכן משמע בשער המלך הנ"ל, וכן הובא בcpf החיים (סימן תעג, אות קל) בשם ספר לב דוד.

וכל המקפיד והנזהר מכל דבריו בלילה הקדוש זהה, תבוא עליו ברכה, ולכן יזהיר את כל בני ביתו להפחית בדבר.

מרור:

ס. הנה אבותינו ורבותינו הקדושים לטבל מקצת מן המרו בחרסת, ולא את כלו. וכל אחד מבני הבית מברך לעצמו ברכת על אכילת מרוז, ואין

אמת שגאון מפלא בדורו עשה למעלה מעשרים פרושים בפיוט זה בפרק ס פרושים נחמים ומטוקים, ע"ש.

עד. בסיום הסדר אומרם "שיר השירים" אשר סודות גדולים טמונה בו. דידוע ששלמה המלך היה בו עבר של משה רבנו, ולכן התהנתן עם בתיה בת פרעה. ו"שיר השירים" הוא קדש קדשים, ועל ידי אמרית "שיר השירים" שבא מעבור של משה רבנו בשלמה המלך, משלימים את הכוח הגדול של ליל הסדר.

עה. אנחנו נהגים לקרוא קריית שמע על המטה בכל לילה. (זועים דברי תרמ"א (ס' חפה סעיף ב) דנוהגים שלא לקרות על מותו רק פרישת שמע, ולא שאר דברים שקוראים בשאר לילות כדי להגן כיليل שמורים הוא מן המזיקים. ורבנו ה"בן איש חי" (פרשת צו, אות לח) כותב לצריך לומר קריית שמע על המטה עם הפסוקים הנוהגים בכל לילה, בסדר רבנו האר"י זצוק"ל, וכן אנו נהגים בדברי רבנו ה"בן איש חי").

הלכות והנהגות המוציא חמץ בפסח:

שחויטש ממכשול, אפשר לסמר לשלח גוי. (בענין מידע חשוב לחת לגוי, חלק מהאחרונים חושבים שהנזכיר יאמר שהמעשה כתפים, או שהנזכיר לא נאמן שילך לנחר, או שהנזכיר יוציא שם רע על עם ישראל שטוללים באכלים).

ג. אדם שהיה מלאך בראשות הרבה וראה חמץ ביום טוב, אסור להגביהו משום שבהגבהה קונה את חמץ, ואז עובר על חמץ בפסח. וגם אם רוצה לכבד את האכלים, שלא יזלו בהם בראשות הרבה אסור.

ד. חמץ של נכי שחתגלה ביום טוב או בשבת בביתו של יהודי, אסור לנגע בו ביום טוב או בשבת. אלא ימתין עד מוצאי שבת או יום טוב ויגללו חורה לרשות הנכרי או לרשות הרבה.

עג. חד נדי. הנה מובא ברבנו החיד"א (בתשובה ח' שאל, ח"א סימן כח) ששאלת על אחד שהיה מתלויצן על פיוט "חד נדי" שאומרים בערבי אשכנו בליל חג. וكم אחד מהחברה ונדהו, האם הנדי נדי.

והשיב דכל כי היא מלחה פשוטה לפניה, כי אונש זה זו ליז המתלויצן על מה שנגנו ריבות אלפי ישראל בערבי פולין ואשכנו, ואשר לפנים בישראל גולי עולם קוזשי עליון ודור דור ותקמי וזה עוד היום לא אלמן ישראל, כמה וכמה ישיבות ונגוני הזמן עליהם יחי, וכולם אמרו ואומרים פיוט זה.

ונמצא רשות זה מתלויצן בربבות ישראל וגולים אבות בתמי דין ונגוני ארץ, וחייב נדי. ולא עוד יש לענשו קנס לעניים לפי ערכו, ולהודיעו גל עוננו ויישוב אל השם וירחמו.

ולמען תדע ידיד נפשי, אגיד את הורשム. כי יש כמה פרושים לפיווט זה, ועוד שמעתי ממגידי

א. המוציא חמץ ביום טוב, אסור לטלטלו כיוון שאסור בהנאה ובאכילה. ועל כן אם מצא חמץ בبيתו או בכל מקום שברשותו, ביום טוב או בשבת שחל ערב פסח, לאחר זמן הבурר, יכפה עליו כלי שאין יבוא לאכלו. ואני עובר על "בל יראה ובל ימצא" כיוון שנגמר ובטלו קדם יום טוב, וימתין עד חל המועד וישראל. אבל ביום טוב עצמו אסור לטלטל אפילו כל אחר יד להיזו ברגלו למקום מצנע.

ב. אם מצא חמץ ביום טוב, מותר לומר לנכרי לבعرو על ידי שישליך חמץ לנחר או לבית הכסא, דטלטל מקצתה על ידי נכרי הוא שבות דשבות, ומתר במקום מצוץ.

ומכל מקום אין נהгин כן, אלא כופים עליו כלי ובמוציאי יום טוב מבعرو בעצמו. אולם אדם

עין האליה זוטא סק"ב, ובאליה רבבה סק"ג, פרי חדש ס"ב, וכף חמימים ס"ק טו) ואנחנו נהנו לנרג בזזה ביום טוב ראשון.

ז. מצא חמץ בבתיו בחל המועד, אףו שכבר בטלו, בכל אפ"ן ישרף את החמץ ואין עריך ברכה.

ה. מצא מאכל בביתיו ואינו יודע אם הוא חמץ או מצה, אם כשר הוא לפסח או לא, נהנו לפי הסוברים שאסור לאכל מאכל כזה בפסח. אבל לאחר הפסח, אפשר לאכל מאכל זה.

ו. ביום טוב שני יש מחלוקת, האם דין במצה או חמץ ביום טוב או כל המועד (ס"י תמו ס"ב,

הלכות והנהגות ביום הפסח:

וזכרנוady> וידע האדם שפל יום מימות הפסח שאכל מצה, מתקן מדיה אחרת. וידועים דברי חז"ר הקדוש, (ח"ב, דף קפג ע"ב) דאכילת מצה היא רפואה לכל איש ישראל, שלא תזיק כל השנה אכילת חמץ לנפשו.

והנה ב"שער תשובה" (ס"ס תס) הביא מחמירין, שאין אוכלים מצה כלל כלימי הפסח מלבד הפצייתם, אשר חייב לאכול בשניليلות הראשונות, רק אוכלים לمعدנים מיני תבשילים. וכן היה מנהג של רבינו ה"ישmach משא" צוק", כדמובא בספר "תהילה למשה", וכן העיד בשמו תלמידו הגאון הקדוש מליסקא צוק"ל במקתב שנಡפס בס' דרכי הישר והטוב. ובס' שלוון מלכים (ב阐述ות הלכות תפילין), הובא שכון נtag רבינו מאיר מפרמיישלן צוק"ל ועוד הרבה קדושים עליון.

ואפשר לומר שאתם קדושים עליזון סברו שהמצוה היא רק ביום ראשון. אמנם בnimuki או"ח (סימן תעא) יצא בתוקף נגד הנוהגים כן, וכדבריו תשיבנו ממה ששמענו שעשו כזה כמה צדיקים ז"ל במדינתנו, כי על זה כבר הזהיר הרבה הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב צוק"ל בספר "סוד מרע ועשה טוב" שאם תראה צדיק או גם רבק, עוזה איזה דבר שהוא נגד השוו"ע והتورה, לא תחרה אחריו אבל לא תעשה במעשו בזזה, עד שתדע ותבין טעם ברור עפ"י התורה. ולפי זה אסור בזזה לעשיות במעשייהם, אבל לא להרהר אחריהם עי"ש.

תפילה:

א. ביום הראשון של פסח נהנו אבותינו ורבותינו לומר "תקון הטל" אחרי החצוי קדייש, קודם שמתפלל תפלה נוספת. ואבותינו נתנו לכך וסגלה גדולה בתקון הטל, ורק הגדול בתורה ויראת שמים היה עובר לפני התבהה.

אכילת מצה:

ב. הגمرا (פסחים דף קכ): "יששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה אלהיך" מה שביעי רשות, אף שישת ימים רשות. יכול אף לילה הראשון רשות, תלמוד לומר: על מצות ומרורים יאכלו ע"כ. והנה מזכירו ליה רשות, ממשמע שאין מצוה כלל.

וכן מובא ב"חוק יעקב" (סימן תעא, ס"ק כו), ו"בדרכ פקודיך" (מצווה י) בחלק הדבור, והגאון מהרש"ם ב"דעת תורה" (סימן תעא) ובתשובהתו (ח"א, סימן רט) כתוב אכן מצא להdia בריב"ש (סימן קנט).

אמנם במעשה רב (אות קפה) כתוב בשם הגרא"א שאכילת מצה כל שבעה הוא מצוה, ומה שיקראו ח"ל אכילת מצה בכל שבעה רשות, שמצוות לגביה חובה מקרי רשות, אבל באמת הוא מצוה. והיה מחייב מאוד מצות אכילת מצה כל שבעה. וכן כתוב ב"ערוך השולחן" (ס"ק יח). ובאמת כתוב כן עוד ב"חתם סופר" בתשובהתו יו"ד סימן קצא לדעת החזקוני (עה"ת) מצוה איכא באכילת מצה כל שבעה, ויחס זה דעת הרא"ש והר"ן. וכן דעתה ה"אבן עזרא" בפרשנות בא (יב, י"ט) ובפרשנות משפטים (כג, טו).

ובביה אבותי ורבותי נהנו שהפיר שהכינו בו ביצים היה מועד רק לביצים, ולא לשום מאכל אחר.

ז. תבלין כפון, מובא במגן אברהם (סימן חננ' סק"ג) דעתם להחמיר שלא לאכלם עד יום האחרון של חג, כי אי אפשר לבררם יפה. אמנם בט"ז (שם ס"ק א) מחלוקת, דדווקא מפני הנקרא קראים קימע"ל שסבירין אותו מפרקדים אסורים, שודמיין לדגון וכן ע"ש, והמחמיר תבואה עליו ברכה.

נטילת תרומות:

ח. דבר פשוט ומסכם בכלל הפסיקים, דחוללה שיש בו סכנה שעריך לקח כדורים ותרופות שיש בהם תעירבת חמץ, מתר לבלו אותן גם בפסח. דחוללה שיש בו סכנה או אפילו ספק סכנה, מתר אפילו בחמץ גמור (כשיש ערך לו). ובמקום הצריך מתר אפילו לקנות בפסח, וכשעריך לתרופות הללו חיב לטול ואסור לו להחמיר על עצמו. וגם אין לו להחליפו בתרופה אחרת, אלא אם כן ברור וידוע בודאי שלא יגרם לו שניוי וסת ושאר סבוכים שוגנים.

ט. חוללה שאין בו סכנה, אסור באכילת חמץ אפילו במשחו. ואם ציריך לקח תרופות שיש בהם תעירבת חמץ, אם טעם התרופה מר וגומן ואין ראוי לאכילה, מתר לבלו תרופות הללו בפסח כשיינו יכול להשיג אחרת. אבל אם יכול להחליף בתרופה אחרת שאין בו חשש חמץ, ישתדל להחליף.

י. קטן וזקן הרי הם כחוללה שאין בו סכנה.

יא. כל זה בחוללה שאין בו סכנה, כגון חוללה כל גוף או נפל למשכב. אבל אם אין בו רק מחוש בעילמא, כגון כאב ראש או כDOI רני שנה וכדומה, אין להקל בתרופות שיש בהם חשש חמץ. ומכל מקום כשייש בה ערך גדול כגון אישת הנוטלה, כדורים למיניהם הריון, או אספרן לכאב חזק, יכול לסמן להקל.

יב. תרופות מותיקות שיש בהם טעם טוב ולא

וכו מובא שרבענו ה"דברי חיים" זצוק"ל, יצא נגד מנהג זה, וכחוב שיפסיקו ממנהג זה שלא לאכול מצות בימי הפסח, שהזרע חלש והוא עד גדול ומבטל עונג יום טוב.

ו עוד מובא בשם הרב הקדוש מליסקא זצוק"ל, אחרי שהביא מנהג רבנו רבנו ה"ישמה משה" זצוק"ל, שלא אכל מצה רק ב-ב'ليلות של חג, כתוב שהרב הגאון מאונגוואר זצוק"ל אכל גם בשבת ויום טוב, לפי שרצה לקיים סעודת שבת ויום טוב בפתח. גם שמסתמא גם זה לא אכל, רק לצאת ידי חובה ולא יותר ע"כ.

והנה אבותינו ורבותינו הקדושים זצוק"ל, נהנו כן לאכול בכלל סעודה מצה. והקפידו לומר שהכח של אכילת מצה מצה, ושמור את האדם בכלל ימות השנה ומשפיע על נפש האדם השפעה עצומה.

זהירות מהימן בפסח:

ג. מובא בשם רבנו האר"י הקדוש זצוק"ל, שכל הנזהר ממשחו חמץ בפסח, מן השמים מסיעים שה"ו לא יחטא כלל השנה.

ד. נהנו אבותינו ורבותינו שלא כל כלי האכילה מולג, סכין וכו' שנפלו בפסח על הרעה, לא אוכלים בהם בפסח. וביום האחרון של פסח לא הקפידו, וגם אם נפל אכלו בו.

ה. בימי הפסח טוב שלא אדם יהיה בביתו ולהקפיד בהקדוזות שלו. וביום האחרון של פסח פחות הקפידו, וכבר היו הולכים ואוכלים בביתם חברו ביום האחרון של פסח.

ו. ביצים בפסח. רבנו ה"בן איש חי" זצוק"ל (פרשת צו אותן ל) כתוב: ציריכין להיזהר בכלל ביצים שעולקים בקדורה בפסח, שירחכו תחילת בימים עוגנים בתרוך כל אחד בפ"ע, מפני כי אצלינו אלו המוכרים את הביצים קוגנים אותם מן הערביים, והם מניחים אותם עם הקמחים שלהם ונדק על קליפתם קמה. וכך ירחתום היטב תחילת, כי חמץ בפסח ממשחו ע"כ.

ז. לא אסרו אלא כשנותן בהמתו לנכרי לימי הפסח לחוד. אבל אם מעמיד בהמתו אצל נכרי זמו רב קדם פסח והנכרי נותן לו מזונות משלו, אין צורך להנתנות עמו בפירוש על חמץ, ואפי' מأكل חמץ בפסח מחר.

יח. נחלקו האחרונים אם מחר לחלב מבהמה שאכלת חמץ, אבל היא של נכרי, דהיינו כנהנה מן חמץ. יש מתירים הchlב שחלבו אחר מעת לעת שאכלת חמץ, ויש מקלים אבל בו ביום אם אוכלת שחricht וערבית מדברים המתרים. ולמעשה ראוי לכל בעל נפש להחמיר בזה. וכן הדין לעניין בשור מבהמה ועוף או ביצים מתרנגולת שנתפסטה בחמצן.

יט. אסור לישראל להיות סריס (מתו) בעסקי חמץ בין נכרי לנכרי, דמשתכר מאסור הנהה (חמצן בפסח). אבל אם מתו בין נכרי לנכרי בדבר היותרogenous תבואה, אף על פי שיש בחותכה קצת חמוצים שרי, דלא بعد חמוצים הוא נותן דמים, ואין נהנה מהחמצן בפסח.

כ. אם היהה בהמת נכרי טעונה חמץ, מחר לישראל לפרקה במקום שיש צעד בעלי חיים, ואף דהעכו"ם מחזיק לו טובה עבר זה, אבל hei shiri binu dain yisrael mibon loz.

כא. אסור להשכיר או להשאיל לנכרי קדרה וירוה שטבשליון בהם, אבל משכירותו קדם ערבות פסת, אם יודע שהנכרי יבשל בו חמץ בפסח. ואנו להשאיל לו בחנם אסור, דהיינו כרוצה בקיומו של חמץ, ורוצה בקיומו הרי הוא כנהנה מן החמצן ואסור. אבל אם אין ידוע לו שהנכרי יבשל בו חמץ, מחר להשכירותו אבל בחותך הפסח, אף על פי שהכלי לא הקשר לשם פסת והוא בלוע חמוץ שאסור בהנהה. מכל מקום גופו הכליל לא נאסר בהנהה, ואין הנכרי נותן לו דמים بعد החמצן הבלוע הכליל, אלא بعد גוף הכליל. וכל זה לנכרי, אבל לישראל מותר אסור להשכירותו בכל עניין.

כב. מחר להשכיר לנכרי חמוץ להביא עליו

ונפסלו מאכילת אדם, כדמצוי הרבה בתורותם של ילדים קטנים שיש בהם טעם טוב, אסורים באכילה וחביבם בבעור. אם לא לחולה שיש בו סכנה שצורך לתרופה זו ואי אפשר להשיג אחרת, ואם אפשר יזכיר את התroxפה בנייר ויבלענה כה, או יערב בו דבר מר שיפסל לאכילת רבי בני אדם.

יג. פשוט דכל זה גם לעניין ויטמינים או מינימומים וצמחים שיש בהם חשש תערובות חמץ, דכל שראויים לאכילה ושתייה האדם אסור באכילה וצורך לבערו. ואם אינם ראויים לאכילה ושתייה, מחר לחולה שצורך לכך.

יד. תרופות שאין בהם חשש חמץ אלא קטניות, שפיר דמי למתיר לכתהלה, גם כשאינו חוליה ממש אלא שיש בה ערך גדול. וכן פרות יבשים ודברים שאין ראויים מחמת חומרא בכללם, מחר אבל לחולה שאין בו סכנה.

הנהה מהחמצן בפסח:

טו. אסור להאכיל בהמות חיה ועוף ושאר בעלי חיים חמץ בפסח. בין בעלי חיים שלו, בין של אחרים, בין של הפקר או של נכרי, דנחשב כנהנה מהחמצן בפסח כשמנהה הבהמה. ומטעם זה אסור אבל בחמצן שאין שלו, והוא הדין ש אסור בכלל זה לאחר הפסח, בחמצן שעבר עליו הפסח.

טז. אסור לישראל לתת בהמתו לנכרי לאכילה בימי הפסח, אם הוא יודע שמאכיל אותה בחמצן, שהרי נהנה מהחמצן בפסח במה שהבהמה מתפתמת בחמצן. ואסור בין בחנם ובין בשכר, ואם אי אפשר בדבר אחר, כגון שמנ德尔 בעלי חיים ואין לו מזונות אחרים כי אם של חמץ, צריך למperf הבהמה לנכרי והבהמה תהיה עצלו, ולא יהיה לישראל שום עסוק עמהם בפסח. וזה אם יודע בודאי שיאכילה חמץ, אבל אם אין ידוע לו דיאכילה חמץ, מחר לתת לו הבהמות ואין צורך למperf. ובדייעבד, אם אכילה חמץ אין לאסף בשורה בשbill זה.

בפרוש שלא יהא שום קניין בהזמנה זו, וכל שכן שאין אסור להזמין קדם פסח אם לא יגיע לו עד אחר פסח. אבל אסור להזמין חמץ קדם פסח, אם יבואו אצלם בטור הפסח.

כה. נזכיר שmbיא לישראל דורון חמץ ביום טוב, אפלו ביום אחרון של פסח (שאינו רק אסור זרבנן) לא יקבלנו היישראלי. ו גם לא יהיה נבד מהתוק מעשיו שחפץ בו, ו טוב שיאמר שאינו רוצח שיקנה לו ברשותו. ואם הנזכיר מניח ברשותו עצמו, צריך לכפות עלייו כלי עד הערב, ובחל המועד צריך לעשות לפניו מছאה עשרה טפחים ואחר הפסח יכול לקבלו ומתר בהנאה. ואם לא אמר לנו וקיבלו מן הנזכיר, אסור בהנאה.

כו. נזכיר שזרק חמץ לפחות אשפה של ישראל, אין צריך לכפות עליו כלי, דין אדםأكل מאשפה ואין לחוש שמא יבוא לאכלו. ואין עובר עליו דין דעתו לזכות בו כלל.

כז. וכן מי שהגיע לו חמץ בדלת שנשלחה מנזכיר והגיע בפסח, אסור לקבלו. ואם הניחו ברשותו בעל כרחו, יכו שלא לקנותו, צריך לעשות מছאה לפניו.

חמצ, שהרי לא אכפת לנו אם יאבד החמצן ואינו נחשב כרוצה בקיומו. ויש אוסרים גם בחומר, כיון דמשתכר מסורי הנאה, ומטעם זה אסור גם בקדלה ושאר כלים אם יודע שימושו לצרף חמץ. אבל אם משיכרו סתום והביא עליו חמץ, מתר. וכך כן לעניין השכרת מכונית להביא בה חמץ, דאם אינו משיכרו בהדייא לצרף השתומות בחמצ מתר.

כג. מתר להחטט חמין בכלים חמץ ולרחץ בהן או להפוך ראשו וכן להשתמש בשאר ערכיו הנאה בכלים חמץ, דלא נחשב כרוצה בקיומו של החמצ המבלע בדופן הכלים. וכל זה בכלים היחיד לרוחצה ולכביסה, שאין דרך להשתמש בו לאכילה אבל בכלים שדרך לפעמים להשתמש בו לאכילה ושתייה, צריך להצניע במקום צנען ואין להשתמש בו בפסח, אפלו לדחיצה וכביסה מחשש שמא ישמש בו לאכילה.

כד. אין להזמין בפסח חמץ מגברי, על מנת לשילחו לאחר הפסח. אבל אם אינו עוזה שום קניון, אלא מזמן בטלפון בחל המועד של פסח, שיישלחו לו לאחר הפסח, מתר. ובפרט כשהתנה

חמצ שעבר עליו הפסח:

הפסח ויש בו משום גל אם אינו פרעה. ואפלו עבר ישראל הלודה והשחה החמצ עד לאחר פסח ונאסר, אין יכול להחזירו החמצ, אלא צריך לשלים דמיו להמלוה, ואין נחשב לחליפי חמץ. ג. חמץ של נזכיר או של הפקר שעבר עליו הפסח, מתר אפלו באכילה. ויישראלי שיש לו שותפות עם הנזכיר בחמצ ועבר עליו הפסח וחלקו ביניהם אחר הפסח, חלקו של הנזכיר אחר פסח מתר בהנאה, ושל ישראל אסור. וכל זה בחמצו של נזכיר שאינו באחריות ישראל, אבל חמוץ של נזכיר שהוא באחריות ישראל אסור.

א. חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה. אפלו הניחו שוגג שלא ידע מזה, או שהוא אנס בדבר כגון שלא היה יכול לבערו מהמת איזה אנס, או שלא ידע ממנה כלל עד אחר הפסח, אפלו hei קנסחו רבנן ואסור להנות מאותו חמץ, הויאל ועבר על "בל יראה ובל ימצא". ואסור אפלו בטלו או הפקרו, דחישין שיערים ונימח חמוץ ויאמר שבטלו או הפקרו אף על פי שלא בטלו. ואסור בין לו לבין אחרים, ואפלו היה רק פחות מפ齊ת. ב. ישראל שלא חמץ מתחבו קדם הפסח, אפלו בערב פסח סמוך לזמן הבוער, צריך לפךו אחר